

TÜRÜK

Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2013 Yıl:1, Sayı:2

Sayfa:289-321

ISSN: 2147-8872

TÜRKİYEDEKİ KAZAN-TATAR TÜRKÇESİ ÇALIŞMALARI ÜZERİNE AÇIKLAMALI BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ

Gülşah Yılmaz*

Özet

Kültür açısından oldukça zengin olan Kazan Tatar Türkleri, 1552’de Kazan’ın Korkunç İvan tarafından işgal edilmesi ile kültürlerini, benliklerini korumak için yoğun çaba göstermek durumunda kalmışlardır. Gelenekçi bir yapıya sahip olan Kazan Tatar Türklerini asimile etmek elbette kolay olmamıştır. Benliklerini Kaybetmeyen Kazan Tatar Türkleri 1905’den sonra gelen özgürlük ile hemen harekete geçerek çeşitli gazete ve dergiler çıkartmaya başlamışlardır. Genel hatlarıyla XIX. yüzyıl sonundan itibaren gelişme gösteren çağdaş Tatar edebiyatı ve dili ile ilgili Türkiye’de çeşitli yayınlar yapılmıştır. Bu çalışmada, Türkiye’de yapılan Tatar Türkçesi ile ilgili çalışmalar taranmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmuştur: Giriş, Bibliyografya ve Sonuç. Giriş bölümünde Tatar Türkleri hakkında, yaşadıkları coğrafya, yazılı edebiyat gelenekleri, çağdaş Tatar edebiyatı ve yazarlarına değinilmiştir. Bibliyografya bölümünde, Türkiye’de Tatar Türkçesi ile ilgili yayınlanan kitaplar, bildiriler, makaleler ve Türkiye’de Tatar Türkçesiyle ilgili çalışılan yüksek lisans ve doktora tezleri başlıkları altında sıralanmıştır. Elde edilebilen eserlerin içerikleri hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Sonuç bölümünde ise, çalışmalar hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tatar Türkleri, Türkiye, Tatar Türkçesi, Tatar Edebiyatı, Bibliyografya.

A BIBLIOGRAPHY AN ANNOTATED ESSAY on KAZAN -TATAR TURKISH PUBLISHED IN TURKEY

Abstract

Kazan Tatar Turks who had a rich cultural heritage, have had to expend energy on maintaining their culture, self – identity since the invansion of Kazan in 1552 by Ivan the terrible. It wasn’t easy to assimilate Kazan Tatar Turks who had a traditionalist social structure. Kazan Tatar Turks who hadn’t lost their self – identity started to publish newspapers and journals whit freedom athmosphere which came after 1905. There are various publications in Turkey about modern Tatar literature and

• Yüksek Lisans Mezunu, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, gulsahyilmaz@hotmail.com

language that developed after the XIX. century. In this study, it was discussed studies on Tatar. This paper composed as three parts: Introduction, Bibliography and Conclusion. Tatars, their geography, traditions of written literature, modern literature and Tatar authors were discussed in introduction. Bibliography includes publications in Turkey about Turkic Tatars such as books, papers, essays and MA and Phd thesis. Information was given about the contents of these works. In the conclusion part it is mentioned evolution in general.

Key Words: Tatar Turks, Turkey, Tatar Turkish, Tatar Literature, Bibliography.

1. Giriş

V. yüzyılda Karadeniz'in kuzeyinde İdil Nehri ile Ural'lar arasında oldukça geniş bir alana yerleşen Tatar Türkleri, bugün Rusya sınırları içinde 7.600km²'lik bir alanda Özerk Tataristan Devleti'nde yaşamaktadırlar. Altın Orda'nın zor ve sıkıntılı zamanlarında Uluğ Muhammed Han'ın 1437'de Kazan Hanlığı'nı kurmasıyla meşhur olan Kazan Tatar Türkleri, üstün gelişmiş medeniyet seviyesine ulaşmışlardır.

XIX. yüzyılda kadar Tatarların yazı gelenekleri klasik Çağatay edebiyatında olduğu gibi Arap alfabesine dayalıdır.¹ 1926'ya kadar Arap alfabesini kullanan Tatar Türkleri o tarihten 1938'e kadar Latin alfabesini kullanmışlar ve bugün halen "Kiril" alfabesini kullanmaktadırlar.

Çağdaş Tatar edebiyatı, XIX. yüzyıl sonlarından itibaren izlenebilmektedir. Tatar milli edebiyatının fikri alt yapısının oluşmasında, İsmail Gaspıralı'nın Kırım'da çıkardığı 'Tercüman' gazetesi; Kazan merkez olmak üzere Şehabettin Mercani ve Rızaeddin Fahreddin gibi yazarların tarih bilinci verdiği eserleri ve Kayyum Nasiri'nin genel kültür eğitimine yönelik yayımları ve sözlükleri önemli bir birikim oluşturmuştur. Kazan Tatar Türkçesi araştırmaları ile tanınan Mustafa Öner bu konuda şunları ilave etmektedir: "Rusya'da 1905'te ilan edilen Duma (Meclis) ve meşrutiyet idaresinin verdiği nisbi rahatlama ile Tatar yazı dilinin 1917 öncesindeki gelişmesinde Abdullah Tukay, Ayaz İshaki, Fatih Kerimi, Sait Remiyev, Galimcan İbrahim, Mecid Gafuri, Galiesker Kamal, Fatih Emirhan gibi güçlü yazarların rolü büyüktür. Sovyet Devrimi'nden sonra 27 Mayıs 1920'de kurulan Tataristan Otonom Cumhuriyeti içinde, standartları merkezi Kazan ağızına dayanan gramerleri ve sözlükleriyle geliştirilen Tatarca'nın Hadi Taktaş, Musa Celil, Mehmüt Galev, Sibgat Hekim, Hesen Tufan, İbrahim Salahov, Garif Ahunov, Muhammet Mehdiyev gibi çağdaş yazarları olmuştur".²

2. Bibliyografya

2.1. Türkiye'de Tatar Türkçesiyle İlgili Yayınlanan Kitaplar

ANDREA, Schimitz. (2004), *Edige Destanı: Bir Kahramanlık Geleneğinin İçeriği, Oluşumu ve Etkileri* (çev. Bulut Can), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir.

Tatar destanı olan "Edige Destanı"nın ele alan kitap, giriş, Edige'nin hikâyesi, hikâyenin doğuşu, Nogaylar çağı, Orta Asya kahramanlık edebiyatının resepsiyonu, özet ve açıklamalar olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır.

¹ ÖNER, Mustafa. (2007), Türk Lehçeleri Grameri, Akçağ Yayınları, Ankara, s.684.

² ÖNER, Mustafa. (2009), Kazan-Tatar Türkçesi Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s.7-8.

AYDA, Adile. (1991), *Sadri Maksudi Arsal*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (nesir-nazım), C.17, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997.

Ansiklopedinin bu cildinde, Tatar halk edebiyatı ürünlerine yer verilmiştir.

Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (nesir-nazım), C. 18, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997.

Ansiklopedinin bu cildinde, Tatar yazılı edebiyatının önemli isimleri ve ürünleri: *Orta Dönem Türk Edebiyatı ve Yeni Dönem Türk Edebiyatı* başlıkları altında incelenmiştir.

Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (nesir-nazım), C. 19, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997.

Ansiklopedinin bu cildi, Tatar yazılı edebiyatının devamı niteliğinde, *Yeni Tarihe Yeni Edebiyat* başlığı altında ele alınmıştır.

BOZKURT, Fuat.(1992), *Türklerin Dili*, Cem Yayınları, İstanbul.

Kitapta, Türk dilleri, *Öncüler*, *Eski Türkler*, *Orta Dönem* başlıkları altında incelendikten sonra yirmi beş Türk halkının dil özellikleri *Çağdaş Türkler* başlığı altında incelenmiştir. Bu başlık altında Tatar Türkleri de *Kırım ve Kazan Tatarları* olmak üzere iki alt başlığa ayrılarak ele alınmıştır.

CEBECİ, Dilaver. (2009), *Men Kazanga Baramen*, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul

“Bu kitap, Dilâver Cebeci’nin bir haftalık gezi notlarından oluşmuştur. Kitapla sadece ölümsüz şair Abdullah Tukay’ı tanımakla kalmayacaksınız. O’nun eserlerini şimdilerde yaşatan ve Türkiye’de üç değerli eser yayımlanmış olan büyük yazar Renat Muhammedi, şair Ahmet Adil’i, değerli devlet adamı, hatip, ressam-şair Rinat Haris’i ve Süyüm Bike gibi Tatarların efsanevi kadın kahramanını, tarihe mal olmuş nice Tatar-Türk büyüğünü tanıyacaksınız”.

ÇAĞATAY, Saadet.(1958), *Kazan Lehçesinde İndi*, (Yayl. Y.), (Jean Deny Armağanı’ndan Ayrı basım) Ankara.

“Eski lehçelerde emti, amti ‘şimdi’ eski ve yeni Osmanlıcada imdi şekliyle belli olan Tarama Sözlüğü’nde ‘şimdi, artık, o halde manalarıyla geçen zarf, Kazan lehçesinde indi şeklinde, daha çok ‘artık’ manasıyla bir fiili tekit veya tasdik için oldukça bol kullanılmakta” olduğunu belirten S. Çağatay, makalesinde, bunların örneklerini ele almıştır.

ÇAĞATAY, Tahir, Ali AKIŞ, Saadet ÇAĞATAY-İSHAKİ, Hasan AGAY (hızl). (1949), *Muhammed Ayaz İshaki Hayatı ve Faaliyeti: 100. Doğum Yılı Dolayısıyla*, Ayyıldız Matbaası, Ankara.

Bu kitapta, toplumuna fedakârca hizmet etmiş olan, halkının temsilcisi olarak önemli bir yer tutan Ayaz İshaki, çeşitli yönleriyle ele alınarak yakından tanıtılmaktadır.

ERCİLASUN, Ahmet Bican ...(ve Başk.). (1991-1992), *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

İki ciltten oluşan sözlüğün birinci cildinde Türkiye, Azerbaycan, Başkurt, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar, Türkmen, Uygur Türkçeleri ve Rusçanın karşılaştırmalı sözlüğü verilmiştir. Bu sözlük 1023 sayfadan oluşmaktadır. Yine birinci ciltte sözlüğün hemen

arkasından, Türkiye, Azerbaycan, Başkurt, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar, Türkmen, Uygur Türkçeleri ve Rusçanın kısaca gramerleri de karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

İkinci cilt ise, başka lehçelerdeki sözcüklerin Türkiye Türkçesindeki ya da eserde ele alınan sekiz Türk lehçesindeki karşılıklarının bulunması kolaylaştırılmak amacıyla dizin şeklinde hazırlanmıştır. Dizinin başında kullanıcılarına kolaylık sağlaması için T. C. alfabesi konmuştur.

FATTAH, Nurihan. (2004), *Tanruların ve Firavunların Dili*, (çev. Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul.

GÖRMEZ, Mehmet. (1994), *Musa Carullah Bigiyef*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara.

GÜRSOY-NASKALİ, Emine (hızl). (1997), *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Kitapta, önce gramer terimleri kılavuzu, ardından gramer terimleri dizini verilmiştir. Kılavuzda, Azerbaycan, Türkmen, Gagauz, Özbek, Uygur, Tatar, Başkurt, Kumuk, Karaçay – Malkar, Nogay, Kazak, Kırgız, Altay, Hakas, Tuva, Şor Türkçeleri ve Rusça yer almıştır. Gramer terimleri dizininde ise, Tüm lehçelerin ayrı ayrı dizinleri yapılmıştır. Kitabın kapsamı içerisine Yakutça, Çuvaşça, Kara Kalpakça, Kırım Tatarcası, Karaimce'nin dâhil edilemediği ön sözde belirtilmiştir.

İSHAKİ, Ayaz.(2009), *Hikâyeler (Seçmeler)*, (çev. Çulpan Zaripova Çetin- Hayati Yılmaz), Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla.

Ayaz İshaki'yi Türkiye'de daha iyi tanıtmak amacıyla hazırlanan bu kitapta İshaki'nin Tatar Türklerinin milli değerlerini ve hayat felsefesini en iyi şekilde yansıtan eserleri seçilip Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Ayrıca eserin giriş kısmında, *Ayaz İshaki (1878-1954)* başlığı altında onun '*Hayatı ve Mücadeleleri*' ve '*Ayaz İshaki ve Eserleriyle ilgili yapılan Faaliyetler*' adlı alt başlıklar hakkında bilgilerde yer almaktadır.

İSHAKİ, Muhammed Ayaz.(1967), *Üyge Taba*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Kitabın içeriğini yazarın "*Eserim Türkiye Türklerinin de küçük bir kısmına diğer illerdeki Türklerin yaşayış tarzını, düşünce, kaygı ve derinlerini az çok tanıtabilirse, kitabımın hikmeti vücudu boşuna gitmemiş olacaktır*" ifadeleriyle anlamaktayız. Kitabın "*eve doğru*" anlamına gelen ismini ise İshaki şu şekilde açıklamıştır: "*bence, dağınık Türk illerini birbirine bağlayan ve coğrafi şerait altında kuvvetini muhafaza eden manevi birlik bağlarının en sağlamı Türk evi yani an'anevi Türk aile hayatıdır*".

İŞGAY, İsfendiyar. (1963), *Hürriyet, Hürriyet (freedom, Freedom): İdil- Ural (Kazan) Türkleri Lehçesinde Şiir ve Manzumeler*, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara.

KAKUK, Zsuzsa.(1999), *Kasantatarisches Wörterverzeichnis: Aufgrund Der Sammlung Von Ignác Künos (Kazan Tatar Sözlük)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

KAMALİEVA, Alsu. (2009), *Romantik Milliyetçi Ayaz İshaki*, Grafiker Yayınları, Ankara.

KİRDECİ, Ali. (2002), *Kesik Baş Destanı* (hızl. Mustafa Argunşah), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

KORAN, A. Lebib. (1962), *Tatarların Tüpcüğü*, İstanbul.

KUTLU, Fatih, Hamza ERSOY, Nadir T. ARSLAN. (2006), *Vasiyet*, Zambak Yayınları, İzmir.

Eser, Fatih Emirhan, Alimcan İbrahimov, Emirhan Yeniki, Şerif Kamal, Fatih Hüsni, Mirsey Emir, Yunus Mirgaziyan gibi kıymetli Tatar Ediplerinin on adet hikâyesi Türkiye Türkçesine çevrilerek oluşturulmuştur.

LEMERCİER-QUELQUEJAY, Chantal.(1984), *Abdül Kayyum El-Nasiri: 19. Yüzyılda Bir Tatar İslahatçı*, (çev. Deniz Bozer), ODTÜ Yayınları, Ankara.

Eserde, Tatar Türkleri ile Ruslar arasındaki durumdan söz ettikten sonra, Tatar kültür elçilerinin en önde gelenlerinden biri olan Abdül Kayyum Nasırı'nın hayatı, edebi yaşamı ve icraatlarına değinilmiştir. O'nun Tatar halkının gelişmesi için yaptığı çalışmalara (Avrupa Bilimlerinin Halka Tanıtılması, Tarihi Araştırma, Tatar Yazı Dilinin Yaratılması) başlıklar halinde geniş yer verilmiştir. Eserin sonunda ise notlar, (Tatarca, Arapça ve Rusça Yazılı Eserler olarak ayrılmış bir şekilde) Nasırı'nın eserleri, Rusça, Tatarca ve Türkçe yazılan Nasırı'nın hayatı hakkındaki önemli eserler yer almaktadır.

ORTEKİN, Hasan. (1939), *Çora Batır Destanı*, Bürhaneddin Basımevi, İstanbul.

ÖNER, Mustafa. (1998), *Bugünkü Kıpçak Lehçesi: Tatar, Kazak ve Kırgız Lehçeleri Karşılaştırmalı Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Önerin Kıpçak lehçelerini konu edindiği kitabında, Tatar Türkleri ve konuştukları dil ile ilgili bilgi vermekle beraber Kıpçak lehçeleriyle karşılaştırmalı grameri sunulmaktadır.

ÖNER, Mustafa. (2000), *Tatar Manileri*, Kum Saati Yayınları, İstanbul.

Eserde, Tatar manileri; *Tatar Manileri Üzerinde Söz varlığı ve Konu Çözümlemesi*, *Tatar Manilerinde Kullanım Sıklıkları* ve *Tatar Manilerinin Dil özellikleri* olmak üzere üç bölümde incelenmiştir. Ayrıca eserde, seçilen beş yüz mani ve sözlük bölümü de mevcuttur.

ÖNER; Mustafa, (edt. Ahmet Bican Ercilasun). (2007), *Türk Lehçeleri Grameri*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Editörlüğünü Ahmet Bican Ercilasun'un yaptığı *Türk Lehçeleri Grameri* kitabının Tatar Türkçesi bölümünü Mustafa Öner kaleme almıştır. Öner, *Tatarlar ve Tatar Adı* başlığıyla başladığı bölüme, *Tatar Türkçesi*, *Tatar Alfabeti Tarihiçesi*, *Tatar Kiril Alfabeti* başlıkları altında Tatarların köken, alfabe, edebiyat ve ses bilgisi gibi konularda ilgilenenleri aydınlatmıştır.

ÖNER, Mustafa. (2009), *Kazan-Tatar Türkçesi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Mustafa Öner'in hazırladığı *Kazan-Tatar Türkçesi Sözlüğü*, Türkiye'de yayınlanan ilk Kazan Tatar Türkçesi sözlüğü olma özelliğini taşımaktadır. Eser, *Sunuş*, *Genel Kaynaklar*, *Örnek Taranan Kaynaklar*, *Alfabe ve Sözlük* kısımlarından oluşmuştur. Sözlük kelimeler önce transkripsiyonlu biçimde verildikten sonra, hemen yanına Kiril alfabeti kullanılarak yazılmıştır. Açıklamalar için kıta, beyit veya mani gibi metin parçalarından yararlanılmıştır.

ÖZKAN, Fatma. (1994), *Abdullah Tukay'ın Şiirleri, İnceleme-Metin-Aktarma*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.

Bu kitapta, milli (Kazan) Tatar şairi Abdullah Tukay'ın eserleri ele alınıp çeşitli yönlerden incelenmektedir. Giriş bölümünde, Kazan Türklerinin etnik teşekkülleri, kısa tarihleri, Tukay'ın yetiştiği sosyal ve kültürel çevre ile Fatma Özkan'ın Tatar Muhtar Cumhuriyetlerinde bu konuyla ilgili yayınlanan kitap ve makalelerden yararlanarak hazırladığı biyografisine yer verilmiştir. Eserin birinci bölümünde; Tukay'ın şiirlerinin muhteva hususiyetleri, İkinci bölümünde; Abdullah Tukay'ın şiirlerinin dil, üslup ve şekil

bakımından incelenmektedir. Üçüncü bölümde ise; şiirlerin metni (Kazan Türkçesi ile) bizlere sunulmaktadır.

ÖZKAN, Nevzat. (2007), *Türk Dilinin Yurtları*, Akçağ Yayınları, Ankara.

ÖZYETGİN, Melek. (1996), *Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitiklerin Dil ve Üslup İncelemesi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Melek Özyetgin, eserine *Altın Ordu, Kırım ve Kazan Hanlıklarının Tarihi ve Bu Çerçeve Türk Dünyası, Yarlık ve Bitiklerin Türk Dili Açısından Genel Bir Değerlendirmesi* başlıklarıyla giriş yapmıştır. Daha sonra ise ele aldığı yarlık ve bitiklerin dil özellikleri, yarlık ve bitik kelimelerinin etimolojisi, mahiyeti ve üslup özellikleri, ele aldığı yarlık ve bitiklerin üslup özellikleri konularını incelemiş ve aktarmıştır. Eserde ayrıca orijinal metinler, kaynakça ve dizinde yer almaktadır.

SAHAPOV, Minahmet. (2005), *Yenilik Habercisi*, (çev: Raynur Şakirov, Şevket Kuntay), Türksoy Yayınları, Ankara.

Kitapta, Tatar Yazar Ayaz İshaki'nin Eserlerini, 20. yüzyıl Tatar Edebiyatı bünyesinde incelenmiştir. Kitabın birinci bölümünde: *İshaki'nin Eserlerinde Kurtuluş Yolu ve XX. Yüzyılın Başında Gelişen Tatar Edebiyatının Genel Özellikleri*, ikinci bölümünde: *İshaki'nin 1917 Yılına Kadarki Eserlerinde Milli Yenileşme Problemlerinin XX. Yüzyıl Tatar Edebiyatına Etkileri*, üçüncü bölümünde ise; *İshaki'nin Muhacerette Yazdığı Eserlerin XX. Yüzyıl Tatar Edebiyatındaki Etkileri* konu başlıkları aydınlatılmaktadır. Eserin sonunda, bibliyografya ve fotoğraflar bulunmaktadır.

SULTİ, Rüstem. (1998), *Edigey Destanı*, Türksoy Yayınları, Ankara.

Kitap, önsöz, açıklamalar, transkripsiyon alfabesi, giriş bölümlerinden sonra on sekiz bölüme ayrılmış olan destanı anlatmaya başlamaktadır.

ŞAHİN, Erdal. (1999), *Yurt Konulu Tatar Cırları (Giriş-Metin-Aktarma-Dizin)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Eserde, Kazan-Tatar Türklerinin kısa tarihi hakkında bilgi verildikten sonra cırlar, halk cırları ve edebi cırlar olarak ikiye ayrılmıştır. Halk cırları da kendi arasında; konularına, ezgilerine ve yapılarına göre ayrılmıştır. Yazar, Tatar Türkçesinin dil bilgisine kısaca değindikten sonra metin ve aktarmalar verilmiştir. Eserde dizin, transkripsiyon alfabesi, kısaltmalar ve işaretler, cırların alındığı kitap, makale ve kaynaklar yer almaktadır.

Tatar Masalları, (Derleyen. Elmire Karjan), (1998), Gendaş Yayınları, İstanbul.

TAYMAS, Abdullah Battal. (1968), *Kazan Türkçesinde Atasözleri ve Deyimler: Açıklamalar, Düşünceler, Örnekler, Bir Ek*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara

Türk Dil Kurumu'nun isteği üzerine ortaya çıkan bu eserde, büyük yazar Kayyum Nasırı'nın 'Fewakihül-Cülesa' adlı eserden hatırı sayılır ölçüde yararlandığı önsözde bizlere bildirilmektedir. Eser, *Giriş, Atasözleri, Deyimler, Düşünceler, Sözlük, Kazan Edebi Dili İçin Örnekler ve Bir Ek (Kime Tatar Denir?)* olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde *Kazan Türkçesi Nasıl Bir Diyalektir?* başlığı altında Kazan Türkçesine kısaca değinilmiştir. Atasözleri bölümünde ise, Latin alfabesiyle verdiği Kazan-Tatar Türklerinin atasözleri Latin alfabesine göre sıralanmış ve Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. Düşünceler bölümünde deyim ve atasözünün numaraları verilerek açıklamada ayrıntıya girilmiş ve daha sonra sözlük bölümüne geçilmiştir. Sözlük bölümünün ardından Kazan'ın edebi eserlerinden

örnekler verilmiştir. Bir ek bölümünde ise, *Kime Tatar Denir?* sorusu aydınlatılmaya çalışılmıştır.

TAYMAS, Abdullah Battal. (1958), *Kazanlı Türk Meşhurlarında Rızaeddin Fahreddinoğlu: Fikir Hayatı, Kişiliği, Eserleri ve İki İlave*, Zaman Kitabevi, İstanbul.

TAYMAS, Abdullah Battal. (1959), *İki Maksudiler: Sadri-Arsal, Ahmed-Hadi: Kişilikleri, Fikir Hayatları ve Eserleri*, Sıralar Matbaası İstanbul.

TOTT, François.(1976), *Türkler ve Tatarlara Dair Hatıralar*, Kervan Kitapçılık, İstanbul.

TUKAY, Abdullah. (2006), *Seçilmiş Eserler: Şiirler ve Makaleler*, (çev. Fatma Özkan- Asiye Rahimova), Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi yayın no; 26, Ankara.

URMANÇI, Fatih. (2007), *Tatar Destanları*, (akt. Vedat Kartalcık-Caner Kerimoğlu), C.I-II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Kitapta, destanların Altay ve Türkiye Türkçesiyle yazılmış metinleri verilmiştir.

VELİDOF, Cemalettin. (1912), *Tatar Edebiyatının Perdeleri*, Vakıf Matbaası, İstanbul.

YAKUBOVSKIY, A. Yu. (2000), *Altın Ordu ve Çöküşü*, (çev.Hasan Eren), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

YÜCEL, Feyzioğlu. (2009), *Pürüş Batur İle Aksıla: Tatar Masalları*, Kardeş Yayınları, İstanbul.

Masal kitabında, 'Uçan Palto', 'Üç Kız', 'Pürüş Batur', 'Pürüş Batur ile Aksıla', 'Yaşlıları Ne Yapmalı?', 'Saran ile Yumart (yeni yazım)', 'Saran ile Yumart'ın Karşılaşması (devamı)', 'Saran ile Yumart (aşlı)' adlı yedi Kazan Tatar, on dört adet de Kırım Tatar masalına, yer verilmiştir.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (2009), *Tatar Türklerinin Gelenek ve Görenekleri*, Kültür Ajans Tanıtım ve Organizasyon, Ankara.

Bu eserde, başta Kazan Tatarları olmak üzere, yaşadıkları coğrafyalara göre sınıflandırılan Tatar Türklerinin gelenek ve görenekleri verilmiş, ayrıca gelenek ve göreneklerdeki farklılıklar karşılaştırılmıştır.

2.2. Türkiye’de Tatar Türkçesiyle İlgili Yayınlanan Bildiriler

HÜSEYİNKIZI SADEKOVA, Aysıla.(2007), “Tatar Münecetlerinde ve Türk İlahilerinde Ortak Motifler”, *IV. Uluslararası Türk Dil Kurultayı Bildirileri 2000*, s.1503-1508, Ankara.

Tatar Türkçesi ile ele alınan bildiride yazar, Arapça bir sözcük olduğunu belirttiği münecet kelimesinin açıklamasını yaptıktan sonra Bulgar Tatarlarının X. yüzyılın başında İslam felsefesi ve İslami motiflerle tanıştığını belirtmiştir. Yazar, Türk şiirinde İslami yakın ele alınan konulardan bahsetmiş ve Türk edebiyatında ilahî türünün konularına değinmiştir. Son yıllarda Türkiye’deki ilahilerin Tatar Türklerindeki münecetlerine benzemediğini, Türk halklarının edebiyatının ilk devirlerde birbirine benzediğini belirtmiştir. Ayrıca yazar, makalesinin konusunu oluşturan ortaklığı örnekler vererek açıklamıştır.

NURİEVA, Fanüza.(2007), “Kazan Mirasxanalarenda Altın Urda Çorına Karagan Yazma İstaleklarnen Küçermalare”, *IV. Uluslararası Türk Dil Kurultayı Bildirileri 2000*, s.1241-1244, Ankara.

ÖZKAN, Fatma.(1996), “Tatar Türklerinin Fıkra Tipleri ve Nasrettin Hoca”, *V. Milletler Arası Türk Halk Kongresi Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, s.188-194, Ankara.

ŞAHİN, Erdal. (2010), “Tatar Türkçesinde Alkış ve Kargış Eki: GİrI”, *Uluslararası Tatar Türkçesi Bilgi Şöleni Bildirileri (12-14 Ekim 2009)*, s.383-389, Eskisehir.

Bildiride, Türkiye Türkçesindeki karşılıkları dua (alkış) ve beddua (kargış) olan alkış ve Kargış ekleri ele alınmaktadır. (*Mesela: rehmət yavgırı (İsenbet 1990: 60) [rahmet yağası(ca)], gibi.*)

URMANÇE, Flora Ahmad. (2007), “Tatar Halkının Kitabi Destanları”, *IV. Uluslararası Türk Dil Kurultayı Bildirileri 2000*, s.1871-1874, Ankara.

YUSUPOV, Ferit.(2004), “Tatar Diyalekt Dilini Sistemli-Senkron Metotla İncelemenin Bazı Neticeleri (Şimdiki Zaman Hikâye Fiiller)”, *V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı 2004*, Türk Dil Kurumu Yayınları, s.3269-3274, Ankara.

YUSUPOV, Ferit.(2007), “Tatar Dialekt Dilini İnceleme Tecrübesi”, *IV. Uluslararası Türk Dil Kurultayı Bildirileri 2000*, s.2089-2092, Ankara.

Makalede, Tatar dilinin *Milli Dialektolojik Atlasını* hazırlamada izlenen yoldan ve Tatar dialekt dilinin incelenmesi sonucu elde edilen tespitler ele alınmıştır.

ZARİPOVA-ÇETİN.(2007), “Alimcan İbrahimov’un Eserlerinde Tatar Türklerinin Kültürel Değerleri”, *I. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı 9–15 Nisan 2006*, C.2, s. 625-368, İzmir

2.3. Türkiye’de Tatar Türkçesiyle İlgili Yazılan Makaleler

ABBASOV, İmran.(1996), “Kayyum Nasırı’nin Tatar Edebiyatındaki Yeri M.H. Gaynulli’nin Kayyum Nasırı Adlı Eserinden Özetle”, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Güz, S.3, s.79-89.

ABDULLİNA, D. M.. (2012), “Z. A. İşmöhemmetov’un “Tukay Ateizmi” Kitabı Üzerine” (Aktaran: M. Yasin Kaya), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.71-74.

Yazar, makalesinde Tukay’ın ateist olduğunu iddia eden kitaplardan biri olan Z. A. İşmöhemmetov’un “Tukay Ateizmi” adlı kitabı üzerinde durmuştur. Tukay’ın şiirlerinden hareketle onun ateist değil, kitabın içerdiği fikirlerin aksine sadece din istismarcılarına karşı olduğu görüşünü savunmuştur.

ABİLOV, Şakir. (1983), “Nizami ve Tatar Edebiyatı (çev. Mahmut Tahir)”, *Kardeş Edebiyatlar Dergisi*, S.8, s.21-23, (?)

AÇA, Mustafa. (2004), “Şeyyad Hamza’nın Yusuf’u Züleyha Mesnevisi İle Tatar Türklerinin Yosif Kitabı Üzerine Karşılaştırmalı bir Bakış”, *Milli Folklor Dergisi*, S.61, s.149-159, Ankara.

AÇA, Mustafa. (2004), “Şeyyad Hamza’nın Yusuf’u Züleyha Mesnevisi İle Tatar Türklerinin Yosif Kitabı Üzerine Karşılaştırmalı bir Bakış”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyatı Dergisi*, Bahar, S.17, s.7-20, Ankara.

M. Aça bu makalesinde; Şeyyad Hamza’nın Yusuf’u Züleyha mesnevisi ile Tatar Türklerinin Yosif kitabı’nın benzer ve farklı yönlerini sözlü Türk geleneği çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelemektedir.

AKANT, Özlem. (1997), “Değerlendirmeler: A. Melek Özyetgin: Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitiklerin Dil ve Üslup İncelemesi (İnceleme, Metin,

Tercüme, Notlar, Dizin, Tıpkıbasım)", (Kitaplar - Tenkit), **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, C: 1997/I, S: 546, s. 613-618, Ankara.

ALİYEVA, E. H.. (2012), "Tukay'ın Eserlerinde Seyahatname Türü" (Aktaran: Sinan Güzel), **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.75-82.

Makalede, Tukay'ın Kazan dışında yaptığı seyahatler sırasında kaleme aldığı gözlemleri ve duyguları üzerinde durulmuştur. "*Këçkëne Seyehet*" (*Küçük bir seyahat*) (1911), "*Miç başı kıyssası*" (*Ocak Başı kıssası*) (1912), "*Kazanga kaytış*" (*Kazan'a Dönüş*) (1912), "*Makale-i mahsusası*" (*Özel Makale*) (1912) eserlerinden yola çıkılmıştır.

ALKAYA, Ercan. (2001), "Tatar Türkçesindeki Dil ve Söz ile İlgili Atasözleri Üzerine Bir Değerlendirme" **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.11, S.1, s.55-76, Elazığ.

E. Alkaya, bu makalesinde, Kazan-Tatar Türklerindeki, dil ile ilgili atasözlerini ele almış ve Tatar Türklerinin atasözleri vasıtasıyla dillerine ve yabancı dillere karşı olan tutumlarını değerlendirdiğini belirtmiştir.

ALKAYA, Ercan. (2001), "Tatar Türklerinin Kullandığı Türkçe Kişi Adları Üzerine Bir Değerlendirme", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.11, S.1, s.115-136, Elazığ.

Makalede, Tatar Türklerinin İsimleri ve isim verme gelenekleri ele alınmaktadır.

ALKAYA, Ercan. (2007), "İki Dillilik ve Rusçadan Tatar Türkçesine Geçen Kavram Tercümelemleri", **Türkoloji Araştırmaları Dergisi**, S.2, s.41-53.

Makalede, iki dilli bir Türk boyu olan Kazan-Tatar Türklerinin Rusçadan aldığı kavramlar, özellikle günlük hayatta kullanılan kalıp ifadeler ele alınarak, Rusçanın Tatar Türkçesi üzerindeki etkisi, araştırılmıştır.

ALPTEKİN, Ali Berat.(2001), "Tataristan'da Anlatılmakta Olan Bezdonneye (Dipsiz Göl) Efsanesinin Varyantları Üzerine Bir Araştırma", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, S: 11, s. 154-165, Ankara.

ARSLANOV, Mehmet Gali. (2012), "Tatar Sanatında Tukay'ın Şiiri ve Kişiliği" (Aktaran: Ülkü Polat), **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.21-28.

Bu makalede, Tukay ve ulusal müzik, Tukay ve heykel resim sanatı, Tukay ve Tatar tiyatrosu bölümleri mevcuttur. Bu bölümlerde de Tukay ve sanat türleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

ATNUR, Gülhan. (2012), "Ziya Gökalp ve Abdullah Tukay'ın Folklorla ilgili Çalışmaları" **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.29-40.

Yazarın ifadesi ile makalede, Ziya Gökalp ve Abdullah Tukay'ın halk bilimi ürünlerinin derlenmesi ve incelenmesine yaptıkları katkı ile şiirlerinde, halk bilimi unsurlarına yer verme, milli edebiyat oluşturma çabalarından bahsedilmiştir.

ATNUR, Gülhan. (2007), "Kazan Tatarlarında 'Şahsenem ve Garip Hikâyesi'", **Milli Folklor Dergisi**, S.76, s.149-156, Ankara.

Gülhan Atnur makalesinin konusunu bizlere şu şekilde aktarmıştır: "*Bu makalede Sesen Mevlekey Yumaçikov'un tertip ettiği "Şahsenem ve Garip" hikâyesinin şekil ve muhteva özelliklerine değinilmiş, epizot ve motifleri tespit edilmiş ve elde edilen sonuçlar okuyucuya sunulmuştur*".

ATNUR, Gülhan. (2001), “Tatar Halk Şiirinde Nazım Türü Olarak Beyit ve Sak Sok Beyiti”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (Prof. Dr. Sadi Çöğenli Özel Sayısı), S.18, s.163-170, Erzurum.

G. Atnur, makalesine ‘beyit’ kelimesinin anlamıyla başlamaktadır. Atnur, Sak-Sok efsanesine değindikten sonra Sak-Sok Beyit’ini açıklamaktadır. Makalenin en sonunda ise, Sak-Sok Beyit’i verilmiştir.

ATNUR, Gülhan.(2007), “Tatar Halk Anlatılarında Şürelî Tipi”, *Millî Folklor Dergisi*, S.73, s.26-30.

Bu makalede, Kazan-Tatarlarının halk edebiyatında hayli önemli bir yeri olan bir orman ruhu Şürelî’nin; isminin etimolojisi, özellikleri ve diğer orman ruhlarıyla benzer veya farklı yönleri ele alınmıştır.

AYVAZOĞLU, Bekir.(2001), “Abdullah Tukay”, *Türk Edebiyatı Dergisi*, S.2, s.34-36.

Ayvazoğlu, makalesinde Tataristan gezisine değindikten sonra Abdullah Tukay’ın yazıya İstanbul Türkçesine yakın bir dille başlayıp daha sonra İsmail Gaspiralı’ya ısrarla karşı çıkıp Tatar Türkçesiyle yazdığına değinmiştir. Ekim ihtilalinden dört yıl önce vefat eden Tukay’ın Ruslarla iyi geçinme yolunu seçtiğini, ancak yaşasaydı, 1917’den sonra olanlara şahit olması durumunda isyan edeceğini ve Stalin’in hışmına uğrayan aydınlardan olacağından söz etmiştir.

BAYAZİTOVA, F. S.. (2012) “ Abdullah Tukay’ın Eserlerinde ve Mahalli Ağızlarda Mitolojik Şahıslar (“Su Anası” İzinden)” (Aktaran: Seher Memiş), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s. 83-90.

Yazar makalesini şu şekilde özetlemiştir: “ Bu yazıda Abdullah Tukay’ın eserlerinde geniş yer vererek değişik nüanslarla zenginleştirdiği mitolojik şahıslardan “Su anası” hakkında bugün mahalli ağızlardan kaydedilen mitoloji diyalektolojik terimler, hikâyeler ve metinler okuyucuların dikkatine sunulacaktır.”

BAYRAM, Bülent. (2012), “Folklor – Edebiyat İlişkileri Bağlamında Abdullah Tukay’ın “Şürelî” ve Mihail Fedorov’un “Arşuri” Manzumeleri” *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.41-54.

İdil- Ural bölgesinde yaşayan Çuvaş ve Tatar Türklerinin coğrafya ortaklığından kaynaklanan ortak değerlerden biri olan Tatarların Şürelî, Çuvaşların Arşuri adındaki mitolojik varlıkları edebiyata yansımıştır. Makalede, iki Türk boyundaki konu ile ilgili halk anlatıları ve inançları ile bunların modern edebiyatta işlenişleri ele alınmıştır. Aynı zamanda bu şiirlerin halk içinde uyandırdığı etkinin de tespit edilmesinin amaçlandığı yazar tarafından belirtilmiştir.

BEŞİROVA, İ.B.. (2012), “XIX. Yüzyıl Sonu – XX. Yüzyıl Başı Tatar Yazı Dili ve Abdullah Tukay’ın Son Dönem Eserleri” (Aktaran: M. Yasin Kaya), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s. 91-98.

Makalede, Tukay’ın dili çerçevesinde dönemin edebi dili ve dil akımları incelenmiştir.

CEVHEREVA, F. H.. (2012), “Tatar Müziği sanatçıları ve Abdullah Tukay” (Aktaran: Gözde Güngör), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.99-102.

Makalede, Tatar müziğinin gelişmesinde önemli rolü olan Anton Aleksandroviç Eyhenvald ile Tukay’ın münasebeti ele alınmıştır.

ÇİFTÇİGÜZELİ, M. Cemal. (2004), “Tatar’ın Bağı, Edebiyatı”, *Türk Edebiyatı Dergisi*, S.366, s.42-44.

DAVLETOV, B.-Timur. (2006), “Tanzimat Edebiyatının Tatar Edebiyatına Etkileri”, *TÜRKSOY Türk Dünyası Kültür, Sanat, Bilim, Haber ve Araştırma Dergisi*, S.19, s.35-37.

DAVUTOV, Reis. (1997), “Bir Tatar Yazarın Trajedisi”,(aktaran: Hatice Şirin), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Bahar, S: 3, s. 177-187, Ankara.

DENMÖHEMETTOVA, E. N.. (2012), “Abdullah Tukay’ın Şiirlerinde Eş Anlamlılar” (Aktaran: Mustafa Öner), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.103-108.

Makalede, Tukay’ın şiirlerinden örnekler verilmiştir. Bu örneklerden hareketle Tukay’ın şiirlerinde eş anlamlı kelimeleri kullanmaktaki marifeti ele alınmıştır.

DERDİYOK, İ.Çetin. (2004), “Musa Bigiyef ve Tatar Türkçesiyle Yazılmış Hâfiz Divanı Şerhi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.13, S.2, s.104-116, Adana.

Türk edebiyatını içinde bulunduğumuz yüzyıla kadar etkileyen ünlü İran şairi Hafız’ın şiirleri, özellikle eski Türk edebiyatı sahasına giren birçok şairi etkisinde bırakmıştır. Bu nedenle Hafız’ın şiirleri zaman zaman Türkçeye çevrilmiş ve şerhleri yapılmıştır. Bu şerhlerden biri de Musa Bigiyef’in Tatar Türkçesi’yle yazılmış ve 1910 yılında Kazan’da basılmış eseridir. Kazan Türkçesiyle yazılan bu şerh, Türk lehçeleri ve edebiyatı açısından çok önemlidir. (Söz konusu eser, Hafız’ın 495 kadar gazelinden 133’ünden beyitler seçilerek hazırlanmıştır).

DEVELİ, Hayati. (1995) Johannes Schiltberger, Türkler ve Tatarlar Arasında (1394-1427), Als Sklave im Osmanichen Reich und Bei Den Tataren 1394-1427, (çev. Turgut Akpınar), İletişim Yayınları, İstanbul 1995 215 s., [1997], *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, s. 474-478, Ankara.

Batı’da Türk İslam coğrafyasıyla ilgili kaleme alınan en eski seyahatnamelerden biri olduğunu öğrendiğimiz eser, Hayati Develi tarafından incelenmiştir. Yazar tarafından Turgut Akpınar’ın aktarımı övgüyle karşılanmakla birlikte önerilere de yer verilmiştir.

DEVELİ, Hayati. (1997), “Türkiye Türkçesi ile Tatarca Arasındaki Ses Denklikleri Üzerine”, *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XXVII, s. 73-99, İstanbul.

Hayati Develi, “Türkiye Türkçesi ile Tatarca Arasındaki Ses Denklikleri Üzerine” adlı makalesini *Ünlü Sistemindeki Denklikler ve Ünsüz Sistemindeki Denklikler* olarak iki başlık halinde ele almıştır. Bu başlıkların da kendi içinde alt başlıkları mevcuttur. Makalenin sonunda kısaltmalar, kaynakça, Tatar alfabesinin transkripsiyonu ve burada üzerinde durulan kelime listesi Tatar alfabesindeki yazılışları, transkripsiyonlu şekli ve Türkiye Türkçesindeki karşılıklarıyla birlikte eklenmiştir.

DEVLET, Nadir. (1993), “Büyük şair Abdullah Tukay (1886-1913)’ın Tatar Halk Edebiyatı Hakkındaki Görüşleri”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, s.79-116, İstanbul.

Bu makalede Nadir Devlet, Tatar Milli Şairi Abdullah Tukay hakkında kısaca bilgi verdikten sonra, Tukay’ın eserleri üzerinden giderek onun halk edebiyatı hakkındaki görüşlerini sunmuştur. Ayrıca bizlere şairden “nazım ve nesir” örnekleri de aktarmıştır.

DEVLET, Nadir. (1992), “Abdullah Tukay’ın Halk Edebiyatı İle İlgili Düşünceleri”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı: 16, Kış 1992, s. 30-31.Ankara.

EHMETCANOV, M. İ. (2012), “Tatar Mezar Şiirinde Tukay Şiiri” (Aktaran: Sinan Güzel), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.109-114.

EREN, Hasan. (1990), “Değerlendirmeler: Tatarica. Studia in honorem Ymär Daher”, (Kitaplar - Tenkit), *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C: 1990/II, S: 468, s. 347-35, Ankara.

Makalede, bir Tatar geleneği olan mezar taşlarına sevilen şairlerin şiirlerinin yazdırılmasından yola çıkılmıştır. Tukay’ın mezar taşları üzerine yazılan şiirleri tespit edilmiş ve makalede bu şiirler ele alınmıştır.

GALİULLİN, T. N.. (2012), “Tukay Şahıs ve Şiir Bütünlüğü” (Aktaran: Murat Özşahin), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.115-122.

Makalede, Tatar edebiyatı ve Tatar halkı için büyük önem arz eden Tukay’ın kişisel özellikleri, şairin “şahıs ve şiir bütünlüğü” adlı şiirleri üzerinde incelenmiştir.

GALİULLİN, Talgat. (2011), “Halk Şairi Abdullah Tukay”, *Kardeş Kalemler Dergisi*, S.52, s.35-38.

Makalede, daha bebekken öksüz kalan, büyük halk şairi Tukay’ın sanatından bahsedilmiştir. Şairin eserlerinden örnekler verilerek hem o hem de sanatı ele alınmıştır.

GALİULLİN, G. R.. (2012), “Tatar Antropomisinde Milli Geleneklerin Oluşması Yolunda Abdullah Tukay’ın Rolü” (Aktaran: Seher Memiş), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.123-126.

Tatar halkı üzerinde yadsınamaz bir etkiye sahip olan Tukay’ın eserlerinde kişi isimlerinin halka yakın olmasını ve milli kültürü yansıtmalarını temel fikir olarak işlemiştir. Makalede, Tukay’ın bu fikirleri ve Tatar kişi isimleri sisteminde milli geleneklerin oluşmasındaki katkıları ele alınmaktadır.

GANIYEVA, R.K.. (2012), “ “Pëçen Bazarı Yahud Yaña Kisëkbaş” Manzumesinde Nazirecilik ve Temaşa Gösterme Gelenekleri” (Aktaran: Mehmet Yasin Kaya), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.127-134.

Makalede, Tukay’ın mizah ve hiciv konusundaki ustalığını gösteren *Pëçen Bazarı Yahud Yaña Kisëkbaş* manzumesi, onun edebi anlayışı çerçevesinde incelenmiştir.

GIYLECEV, İ. A. – İ.İ. YOSİPOV. (2012), “Yıldız Gazetesi ve Abdullah Tukay” (Aktaran: Gözde Güngör), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.135-138.

Makalede, Tatarlar için önemli bir yere sahip “Yıldız” gazetesinin, Tatar basınında ve Tatar aydınları arasındaki yeri ve Abdullah Tukay’ın gazeteyle olan münasebeti ele alınmıştır.

GÖKÇEK, Fazıl. (1998), “Tatar Edibi Fatih Kerimî ve İstanbul Mektupları Adlı Eseri”, *Türk Dünyası Dil ve edebiyat Dergisi*, Bahar, S: 5, s. 77-86, Ankara.

Eserde, Modern Tatar edebiyatının kurucularından sayılan *Fatih Kerimi* ve Türkiye ile ilişkiler açısından büyük önem taşıyan *İstanbul Mektupları* adlı eser incelenmiştir.

GÖZÜTOK, Avni.(2008), “Rabguzi, Kısasu’l-Enbiya: XIX. Yüzyıla Ait Bir Kazan Yazması”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.37, s.1-30, Erzurum.

Yazar makalesini şu şekilde özetlemiştir: “*Rabguzi’nin Kısasu’l-Enbiya adlı eseri Harezmi Türkçesi ilk mensur eserlerindedir. Bu bakımdan Türk dili tarihi için önemli bir kaynaktır. Eser, gerek konusu gerek sade bir dille yazılmış olduğu için çokça okunmuştur.*”

Hem yazma hem de matbu nüshalarının çokluğunu göstermektedir. Burada yazar ve eseri yazma nüshaları ile matbu nüshaları üzerinde durulduktan sonra eserin XIX. Yüzyılda istinsah edilmiş Kazan nüshasının baş ve sonundan örnekler verildi.”

GÜL, Bülent. (17.03.2008), “Kazan Tatarlarında Kişi Adları” http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/cagdas_turk_leh_ana_02.php (13.04.2011).

HACIZADE, Naile. (2001), “Kazan Tatarcasının Mordya-Karatay Ağzı ve Bu Ağzın Dil Özellikleri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Güz, S.10, s.51-62, Konya.

Yazarın tespitine göre; Kazan-Tatarcasının ‘Mişar’ ağız grubuna mensup bu dilde Mordva Kökenli çok az sayıda bulunan kelimeler akrabalık terimlerinden oluşmaktadır. Mordva-Karatay ağızında da belli sayıda Rusça kökenli kelimeler de bulunmaktadır.

HAKİMCANOV, Ferit.(2001), “Tatar Dili”, *TÜRKSOY Türk Dünyası Kültür, Sanat, bilim, Haber ve Araştırma Dergisi*, S.2, s.39-42, Ankara.

HATTORI, Shiro. (1984), “The Predicative Personal Endings in Tatar and their Accent [=Tatarca ve Ağızlarında Kişi zamirlerinin Yükleme Olması]”, [1987], *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, s.149-153, Ankara.

HİSAMOV, N. Ş.. (2012), “Şiirde Tukay Olgusu” (Aktaran: Sinan Güzel), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.139-146.

Makalede, Tukay’ın kendine özgü felsefi, sanatsal yönü, eserlerinde yer verdiği konularla birlikte Tukay’ın bu özelliklerinin Tatar edebiyatının gelişimine nasıl bir katkı sağladığı ele alınmıştır.

HİSAMOVA, F. M.. (2012), “Tukay’ın Şiirlerinde Tatar Edebi Dilinin Yenileşmesi” (Aktaran: Mustafa Öner), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.147-152.

Yazar makalesini şu şekilde özetlemiştir: “XIX. Yüzyılın sonları ile XX. Yüzyılın başlarında gerçekleşen Tatar toplumundaki gelişmeler milli edebi dilin oluşmasına da imkân tanımıştır. Bu durumdan kuşkusuz Tatar yazar ve şairleri de etkilenmiştir. Bu yazıda, Tukay’ın şiirlerini bu etki ile klasik şiir dilinin yanı sıra halkın sözlü edebiyat dili ile yaratmasına vurgu yapıp onun kullandığı klasik Türk şiirinin aslında eski Tatar edebi dili olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.”

İDRİSOV, R. R.. (2012), “Emirhan Yenikey’in Edebi Dünyasına Tukay Geleneklerinin Etkisi” (Aktaran: M. Yasin Kaya), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.153-158.

Makalede Tukay’dan etkilenen ünlü isimlerden biri olan, Tatar edebiyatçısı Emirhan Yenikey’in Tukay’a olan ilgisi ve bu ilginin onun edebi hayatında, Tukay’ın yeri ve önemi ele alınmıştır.

İSMETGIYLĒVA, S. G.. (2012), “Abdullah Tukay’ın Ninnileri” (Aktaran: Seher Memiş), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.159-166.

Yazar makalesini şu şekilde özetlemiştir: “Halkın sıkıntısını içinde hissederek, onun sanatından beslenen Tatar halk şairi Abdullah Tukay, şiir sanatında ninnilere de müracaat etmiştir. Şairliğin yanı sıra siyasetçi, pedagog, etnograf kimliğiyle de yazdığı bu ninnilerde çocuk bilincine, yüreğine önemli duygu ve düşünceleri sindirmeye çalışmıştır. İçerik olarak ciddi sosyal ve pedagojik mesajlarla dolu olan bu ninniler, yapıları bakımından da ilgi çekicidir.

KAMALİEVA, Alsu. (2007), “20. Yüzyılın Başlarında Tatar Edebiyatı'nı Etkileyen Akımlar” **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, S.171, s.89-94, Ankara.

Yazar makalesinin özetinde, 20. Yüzyıl Tatar edebiyatında en çok realizmin etkilerinin görülmesine rağmen, sürrealizmden, romantizme kadar pek çok edebi akımının izlerine rastlamanın mümkün olduğuna değinmiştir. Makalede, 20. yüzyıl Tatar edebiyatına değinilmesinin ardından, *20. Yüzyılın Başlarında Tatar Edebiyatı'nı Etkileyen Akımlar;19. Yüzyılın 2. Yarısında Tatar Fikir Dünyası, Marifetçilik Akımı, Marifetçi Realizm ve Diğer Akımlar* başlıkları altında ele alınmıştır.

KAMALİEVA, Alsu. (2008), “Başlangıçtan 1917'ye Kadar Kazan Tiyatrosu” **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.9, S.14, s.117-129.

KAMALİEVA, Alsu. (2008), “Ayaz İshaki'nin Eserlerinde Tatar Gelenek ve Görenekleri”, **Folklor Dergisi**, S.56, s.219-228.

KAMALİEVA, Alsu. (2009), “1930'lu Yıllarda Tatar Edebiyatı”, **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, S.181, s. 219-229.

KAMALİEVA, Alsu. (2009), “19. Yüzyılın İlk Yarısında Kazan Tatar Edebiyatı ve Maarifetçilik Hareketi”, **U.Ü. Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (2009/1) S.16, s.147-157, Bursa.

Maarifetçilik hareketi Tatar edebiyatı başta olmak üzere sanatın tüm alanlarını etkisi altına almış bir aydınlanma hareketidir. Kamalîeva bu çalışmasını şu başlıklar altında bizlere sunmuştur: *19. Yüzyılın İkinci Yarısında Kazan Tatarlarının Siyasî ve Sosyal Durumu, Maarifetçilik Hareketi, Kazan Tatar Edebiyatının Yeniden Yükselişi, 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Kazan Tatar Piyesi ve Maarifetçilik Hareketi, Diğer Sanat Dallarında Maarifetçilik Hareketinin Etkileri ve 19. Yüzyılın Sonlarında ve 20. Yüzyılın Başlarında Tatar Edebiyatında diğer Akımlar*.

KAMALİEVA, Alsu. (22.02.2010), “Ayaz İshaki'nin Eserlerinde Eğitim”, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1411050113_kamal%C4%B1evaalsu1290.pdf (13.04.2011).

İshaki'nin eserlerindeki eğitim kavramının ele alındığı bu makalenin giriş kısmında Ayaz İshaki'nin edebi şahsiyeti hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Daha sonra *İshaki'nin yaşadığı dönemde Tatar toplumunda eğitim ortamı, "Cedit" hareketi ve Tatar eğitiminde yenilik arayışları, Ayaz İshaki'nin eserlerinde eğitim olmak üzere konu üç ana başlıkta incelenmiştir.*

KAMALİEVA, Alsu.(2010), “Tatar Edebiyatının Az Bilinen Bir Türü: Münacatlar (Little Known Type of Tatar Literature: Fervent Prayers)”, **Milli Folklor Dergisi**, S.86, s.107-114, Ankara.

Bu makalede Tatar edebiyatının az bilinen bir türü olarak ele alınan münacatlar ‘*Münacat Türünün Tarihi Gelişimine Kısa Bir Bakış*’, ‘*Tatar Halk Edebiyatında Münacat Türünün Yeri ve Önemi*’, ‘*Şekil açısından Tatar Münacatları*’ ve ‘*Tatar Edebiyatı Münacatlarında Konular*’ Başlıkları altında incelenmiştir.

KAMALİEVA, Alsu. (2010), “Çağdaş Tatar Şiirinde İdeolojik Yaklaşımların Tükenişi ve Hasan Tufan”, **Türk Dünyası araştırmaları Dergisi**, S.184, s.185-204.

KARABEYOĞLU, Adnan Rüştü. (2012) “(Kazan) Tatar Türkçesinde imiş”, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*.

Kazan Tatar Türkçesindeki dolaylılık işaretleyicisi iméş ek-fiil parçacığı söz diziminde bulunduğu yer bakımından değişkenlik gösterir. Makalede ek-fiil parçacığının dolaylılık kullanımları ve anlam yayılımları bu değişkenliğe bağlı olarak ele alınmış; ayrıca cümlede önemli bilgiyi vurgulama işlevine de sahip olan iméş'in bu işlevi üzerinde de durulmuştur. Bunların yanında bu ek-fiil parçacığının emir ve istek kipi ile uyumlu olmadığı bilgisinin aksine emir ve istek kipi ile kullanıldığı da gösterilmiştir.

KARAKILIÇ AKI, Serap. (2010), "Tatar Tiyatrosunda İlk Türk Yazar: Namık Kemal", *Türk Bilgi/Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, S. 20, s.189-199.

KAYGANA, Mehmet. (2012), "Abdullah Tukay'ın "Piçen Bazarı yanga Kisik Baş" şiiri hakkında bir tahlil denemesi" *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.55-60.

KAYRA, Osman Kemarkler. (2001), "Atasözleri ve deyimlerde Dobruca Kırım Türkleri ve Kazan Türklerinin Dili ile Eskişehir'deki Kırım Türklerinin Dili Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar", *Milli Folklor Dergisi*, S.50, s.22-39, Ankara.

KERİMOĞLU, Caner. (2010), "Tatar Bilmecelerindeki Arapça, Farsça ve Rusça Alıntılar Üzerine", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, S.27, s.191-215.

Bu makalede Tatar bilmecelerindeki alıntı ögeler konu edilmektedir. 250 (%52) Arapça, 101 (%21) Farsça, 131 (%27) Rusça alıntı ses bilgisi ve anlam bakımından incelenmektedir.

KERİMOĞLU, Caner.(2006), "Türkiye Türkçesi ve Tatar Türkçesi Arasındaki Söz Dizimi Farklılıkları Üzerine", *Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C.2, S.2, s.383-400.

Bu makalede Kerimoğlu, Türkiye Türkçesi ve Tatar Türkçesini söz dizimi bakımından karşılaştırarak iki lehçe arasındaki söz dizimi farklılıklarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu çalışma yapılırken iki lehçeyi kelime grupları, cümle ögeleri ve cümle türleri adıyla üç başlık altında karşılaştırarak bazı söz dizimi farklılıkları üzerinde durmuştur. Makalede ayrıca Tatar dilcilerinin söz dizimi konusundaki farklı görüşlerine de yer verilmiştir.

KIZLIER, Serap.(2000), "Karaçaylı Malkar ve Tatar Öğrencilerin Yaptıkları Dilbilgisi Yanlışları ve Bu Yanlışların Giderilmesi", *Ana Dili Dergisi*, S.17, s. 20-28, İzmir.

KUDAŞEV, G.X.. (06.04.2011), "Tatar Türkçesindeki Fonetik ve Morfolojik Değişiklikler", (çev. Ercan Alkaya), http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1649688636_2alkayaercan-son.pdf (13.04.2011).

Makalede, fizikçi bir bilim adamı olan Kudaşev tarafından dildeki her değişikliğin temelinde "en az çaba yasası" olduğu görüşü ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda Tatar Türkçesinde tarihî süreçte meydana gelen ses ve şekil değişiklikleri, en az çaba yasası temelinde izah edilmiş; hem tarihî metinlerden hem de günümüz Tatar Türkçesinden örnekler verilerek meydana gelen değişiklikler art zamanlı olarak ortaya koyulmuştur.

LAİSOV, Prof. Dr. Naib-Sibgatullina, Doç. Dr. Elfina. (1996), " Uzaktaki Güneş Işığı"(Fatma Özkan'ın Eseri), (Tanıtma Yazısı), *Bilig Dergisi*, Yaz, S.2, s.274-277, Ankara.

MATSUNAJA, Akira. (2004), "Ayaz İshaki ve Uzak Doğudaki Tatar Türkleri", (çev. Rehber Beşiroğlu), *Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi*, S.209, s.47-51.

MİHALKOV, Sergey. (2011), "Tukay Hakkında", (çev. Ömer Küçükmehtetoğlu), *Kardeş Kalemler Dergisi*, S.52, s.39.

Tukay'ın kaleminin gücünden ve onun edebiyat dünyasındaki yerinden söz edilmiştir.

MİHGAZOVA, Leyla. (2011), “Abdullah Tukay ve Tatar Çocuk Edebiyatı” **Kardeş Kalemler Dergisi**, S.52, s.49-50.

Makalede, Tukay'ın çocuk edebiyatındaki önemli katkılarına dikkat çekilmektedir. Şairin şiirlerinin okul öncesi ve okul çağı olarak ayrıldığını ayrıca çocukların dilini, milletini, toprağını, örfünü, âdetini sevmesine verdiği öneme de değinilmiştir.

MİN HACIYEVA, L. İ. (2012), “XX. Yüzyıl Başı Çocuk Edebiyatının Gelişim Sürecinde Abdullah Tukay'ın Hizmetleri” (Aktaran: M. Yasin Kaya), **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.167-172.

Makalede, Abdullah Tukay'ın çocukları işleyen, onlara hitap eden eserleri ve onun çocuğa verdiği önem ele alınmıştır.

MİNNULLİN, Kim. (2012), “Tukay Yılı Ve Görkemli Kazanımları (açış konuşması)” (Aktaran: Şirin Aksoy), **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.17-20.

Makalede, “Tukay Yılı” çerçevesinde yapılan çalışmalar, Tukay'ın sanatı yanı sıra Tatar halkı için öneminden bahsedilmiştir.

MOSTAFİN, Rafail - Reis DAVUTOV. (1997), “Repressiya Kurbanı Tatar Yazarları”, (aktaran: Mustafa Öner), **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, Bahar, S: 3, s. 135-168, Ankara.

MUKANOV, Sabit. (2012) “Abdullah Tukay” (Aktaran: Dinara Duisebayeva), **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.173- 180.

“Bu metin Kazak edebiyatının tanınmış şairi, yazar ve araştırmacısı Sabit Mukanov'un (1900-1973) *Ömir Mektebi (Hayat Okulu)* adlı üç ciltlik romanının üçüncü cildindeki “Gabdolla Tokayev” başlıklı bölümünün aktarmasıdır” bilgisi bize dip not vasıtasıyla aktarılmıştır.

NARİKOV, Aytkali. (2012), “Abdullah Tukay (şiir)” (Aktaran: Dinara Duisebayeva), **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.181-184.

NASRETDİN, Fazile. (2012), “Abdullah Tukay'ın Su Anası Şiiri Fince” (Aktaran: Sinan Güzel), **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.185- 188.

Makalede, Abdullah Tukay'ın *Su Anası* adlı manzumesinin ilk kez 2009'da Finceye tercüme edilerek Finlandiya'da yayımlanmasından bahsedilmektedir. Kitabın niçin Finceye tercüme edildiği sorusu ele alınmıştır.

ÖNER, Mustafa. (2012), “Abdullah Tukay ve Türk Edebiyatı Parelelleri”, **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.189-196.

Makalede Abdullah Tukay ile ilk kuşak Tanzimat yazarları (özellikle T. Fikret, Şinasi, Ziya Paşa ve Namık Kemal) arasındaki eser konu paralelliği ele alınmıştır.

ÖNER, Mustafa. (1997), “Tatar Şiiri için Bir Örnek: Nurmhammet Hisamov”, **Türk Dünyası Dil ve edebiyat Dergisi**, Bahar, S: 3, s. 193-196, Ankara.

Bu çalışmada, Nurmhammet Hisamov'un şiirleri Türkiye Türkçesi karşılıklarıyla verilmiştir.

ÖNER, Mustafa. (1998), “Tatar (Kazan) Şairlerinden Örnekler: Aydar Helim”, **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, Bahar, S: 5, s. 67-76, Ankara.

Mustafa Öner, bu çalışmasında nazım, nesir ve edebi tenkit türünde yirmiden fazla kitabı olan ve asıl adı Boris Necmedtin Halimov olan Aydar Helim'in hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra şiirleri ve Türkiye Türkçesine aktarımlarından örnekler vermektedir.

ÖNER, Mustafa. (2009), "Tatarca-Rusça İlişkilerinde geri dönen alıntılar", *Gazi Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü Dergisi*, S.5, s.245-250, Ankara.

Kaynak bir dilden başka bir dile geçen sözler farklı bir biçim ve farklı bir anlam kazanarak geri gelir. Buna geri dönen alıntı denir. Öner, bu çalışmasında eski (yazar bu eskiliği Tatar adının bölgedeki Türk kavme ad olmasından da eski olarak tanımlar) Tatarca-Rusça ilişkilerinde geri dönen alıntıları incelemiştir.

ÖNER, Mustafa.(1999), "Tatar, Başkurt ve Kazak Sözlükleri", *Kebikeç Dergisi*, S.8, s.115-129, Ankara.

Bu çalışmada Öner, Tatar, Başkurt ve Kazak Sözlüklerini bizlere sunmuştur. Ayrıca önemli gördüğü sözlüklerle ilgili kısaca bilgi verilmektedir.

ÖNER, Mustafa.(2001), "İslah Edilmiş Arap alfabesi ve Huca Behbudii'nin Derlediği Tatar Atasözleri", *Ege Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.10, s.213-312, İzmir.

ÖZÇOBAN, Yusuf.(2004), "Leyla ile Mecnun Hikâyesinin Bir Tatar Varyantı ile Fuzuli'nin Leyla vü Mecnun Mesnevisine Mukayeseli Bir Bakış", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyatı Dergisi*, Yaz, S.18, s.67-78, Ankara.

Özçoban bu makalesinde, Leyla ile Mecnun hikâyesinin bir Tatar varyantı ile Fuzuli'nin Leyla vü Mecnun mesnevisinin benzer ve farklı yönleri ele alınmaktadır.

ÖZKAN, Fatma. (1996), "Yirminci Yüzyılda Tatar Şiiri", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi* (Türk Şiiri Özel Sayısı V), C: 1996/I, S: 531, s. 1044-1080, Ankara.

Bu makalede, şiirin doğuşuna değinildikten sonra XX. Yüzyıl şiirinin seyri anlatılmıştır. Tatar Türkçesiyle şiir yazarak şiirin gelişmesine katkı sağlayan edipler ise, *Necip Dumavi, Miraziz Ukmasi, Abdullah Tukay, Mecit Gafuri, Derdmend, Seyit Demiyev, Mahruy Muzaffariye, İffet Tutaş, Mahmude Muzafferiye, Şeyhzade Babiç, Naki İsenbet, Hadi Taktaş, Musa Celil, Adiy Kutuy, Fatih Kerim, Hasan Tufan, Ahmet Feyzi, Şeyhi Mannur, Enver Davudov*, başlıklar altında incelenmiştir. Eserin son paragrafında ise diğer önemli şairlerin isimleri verilmiştir.

ÖZKAN, Fatma. (2011), "Abdullah Tukay'ın Şiir Dünyası", *Türk Yurdu Dergisi*, S.287, s. 90-94, Ankara.

Makalede, Tatar milli şairi Abdullah Tukay'ın hayatı ve eserleri hakkında bilgilere yer verildikten sonra şairin şiirlerinden örnekler ile şairin şiirlerinde kullandığı dil, konular, vermek istediği mesajlar, vs. ele alınmıştır.

ÖZKAN, Fatma. (1996), "110. Doğum Yılı Münasebetiyle: Ömrünün Baharında Vefat Eden Büyük Bir Şair: Abdullah Tukay", *Türk Kültürü Dergisi*, S.395, s. 148-158, Ankara.

ÖZKAN, Fatma. (1995), "Hatırımda Kalanlar (İsimde Kalganlar)" *Kardaş Edebiyatlar Dergisi*, S.32, s. 21-31. (Tatar Türkçesinden aktarma), Erzurum.

ÖZTEKTEN, Özkan. (1997), "Tatar Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasındaki Eş Seslilik İlişisine Birkaç Örnek", *Türk Dünyası Dil Ve Edebiyat Dergisi*, Bahar, S.3, s. 197-203, Ankara.

Tatar Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki eş seslilik ilişkisine değinen Öztekten, eş sesliliğin üç kaynağının olduğunu belirtmektedir. Makalede *ses değişimlerinin yol açtığı eş seslilik, çok anlamlılığın yol açtığı eş seslilik ve alıntı şekillerinin yol açtığı eş seslilik* başlıkları yer almaktadır.

ÖZTEKTEN, Özkan.(1998), “Bugünkü Tatar Şiirinden Bir Örnek: Razil Veliyev”, ***Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi***, Güz, S: 6, s. 654-662, Ankara.

Çalışmada, Razil Veliyev’in hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında kısaca bilgi verilmiş ve daha sonra Veliyev’in eserlerinden örnekler sunulmuştur.

ÖZTÜRK, Ali Osman. (1994), “Johann Friedrich Erdmann’ın 1825 Tarihli Bir Seyahatnamesinde Tatar Türküleri”, [1996] , ***Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*** s. 111-116, Ankara.

Bu çalışmada Ali Osman Öztürk tarafından, Johann Friedrich Erdmann’ın 1825 tarihli bir seyahatnamesindeki Tatar türkülerinden örnekler sunulmuş ayrıca Tatar türküleri hakkında bilgiler de verilmektedir.

RAMAZANOVA, D. B.. (2012), “Abdullah Tukay ve XX. Yüzyıl Başı Tatar Edebi Dili” (Aktaran: M. Yasin Kaya), ***Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi***, S.32, s.197-202.

“Eserlerinde Kıpçakça ve Çağatayca gibi tarihi yazı dillerinden sözlere de yer veren Tukay, Oğuzcanın sözlerini de dönemin Osmanlıca eğilimine uyararak kullanmıştır. Bu makalede, Tukay’ın eserlerinde kullandığı bu tür sözler, çağdaş Tatar yazı dili ve ağızları ile karşılaştırılarak bazı sonuçlara varılmaktadır”.

SAFUANOV, Safiyan. (2011), “Şair ve Şehir Abdullah Tukay Ufa’da...” (çev. Halit Aşlar, Tolgonay Temirkanova), ***Kardeş Kalemler Dergisi***, S.52, s.51-55.

Yazar makalesine, genelde seçkin şahsiyetlerin hayatları, en ince ayrıntılarına kadar incelenmesine rağmen, Tatarlarda böyle çalışmaların herhangi bir dökümanal kanıt kullanılmadan verilmesini eleştirerek başlamıştır. Abdullah Tukay’ın Ufa gezisini ve burada başından geçeneri, izlenimlerini, dökümanlara dayandırarak ele almıştır.

SİBGATULLİNA, E. T.. (2012), “Kazan Dergisi’nde (1970-1980) Tukay Teması” (Aktaran: Seher Memiş), ***Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi***, S.32, s.203-208.

“Bu makalede, “Kazan” dergisinde yayımlanan Tukay eserleri, Tukay sanatına ithaf edilen bilimsel makaleler ve manzum eserler hakkında bilgi verilmektedir”.

SOMUNCUOĞLU, B. Tümen. (2009), “Kazan Dergisi (1970-1980)”, ***Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi***, s.71-90.

ŞAHAN-GÜNEY, Fatma. (2008), “Tatar Türkçesi’nde bitme ve Tamamlanma Bildiren Birleşik Fiil Yapıları (Compleative and Terminative Auxiliary Verbs in Tatar)”, ***Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi***, C.8, S.1, s.125-140, İzmir.

Bu çalışmada Tatar Türkçesinde bitme ve tamamlanma bildiren tasviri fiiler ‘Tatar Türkçesinde Tamamlanma ve Bitme Bildiren Birleşik Fiil Yapıları (Dilbilgisel Yaklaşımlar, Tatar Türkçesinde Bitme veya Tamamlanma Bildiren Tasviri Fiiller)’ başlıkları altında anlam ve işlev açısından incelenmektedir.

ŞAHİN, Erdal,(2009), “Tatar Türkçesinde Uk: Ük Kuvvetlendirme edatı”, ***Türk Dünyası araştırmaları Dergisi***, S.180, s.203-214, Ankara.

Makalesinin başında; ‘Türk dilinde kullanılan kuvvetlendirme edatlarından birisi de ok / ök edatıdır. Edatın tarihî Türk yazı dillerindeki şekli ile görev ve anlamları bazı çağdaş Türk yazı dillerinde korunmuş ve kısmen değişmiş olarak kullanımı devam etmektedir. Tatar Türkçesinde uk / ük şeklini alan edat, bu yazı dilinde birçok kelime türü ve çekimli şekil ile birlikte kullanılır. Bu yazı dilinde edat, genel olarak kendisinden önceki kelime, kelime grubu veya çekimli şekli türlü anlamlarla pekiştirir ve belirtir’ Şeklinde düşüncelerini özetleyen E.Şahin, içerikte –uk, –ük edatının işlevine ve kullanım alanlarını irdelemiş ve açıklamasındaki düşüncelerini açıklamıştır.

ŞAHİN, Erdal.(1999), “Osmanlıların Kazan Tatar Türklerinin Kültürü ve Diline Etkileri”, *Yeni Türkiye Yayınları, Osmanlı*, C.9, 353-360, Ankara.

Tatarlar başta hac vazifesinin yerine getirilmesi olmak üzere, ticaret, eğitim vb. sebeplerle Osmanlı topraklarına gitmiştir. Bu çalışmada Osmanlı’nın Tatarlara kültür ve dil açısından etkileri ele alınmaktadır.

ŞEYHİLİSLAMOV, Zahir. (2012), “Ehmet Feyzinin “Tukay” Romanının yazılış gününden” (Aktaran: Ülkü Polat), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.61-70.

Makalede Ehmet Feyzinin “Tukay” Romanını yazma sürecindeki çalışmaları, topladığı materyaller ve romanın yazım süreci ele alınmıştır.

ŞEYMERDANOV, Refis, Rifkat, SİBGATULLİN. (1998), “Tatarlarda Sabantoy” *Milli Folklor Dergisi*, S.38, s.44-45, Ankara.

R. Şeymerdanov ve R. Sibgatullin makalede ‘Saban Toy’ bayramının tarihçesinden bahsettikten sonra bayramın ne zaman, nerede kutlandığı, hazırlıkları, bayram sırasındaki hediyeleşmeler, oynanan oyunlar, yarışmalar, yemekler konusunda bizleri bilgilendirmişlerdir.

ŞİRİN, Hatice. (2003), “Tatar-Kazak Yazarı İbrahim Salahov’un (1911-1988) Trajik Hayatı”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Bahar, S.15, s. 159-170, Ankara.

Bu çalışmada yazarın tabiri ile ‘Tatar edebiyatının efsaneleşmiş şahsiyeti İbrahim Salahov ele alınmaktadır.

TANÇ, Mustafa.(2005), “Günümüz Kıpçak Türk Lehçelerinden Karaçay,-Malkar, Kazak, Kırgız, Kumuk, Nogay ve Tatar, Türkçesinde –A ve –Y Zarf-Fiil Eklerinin –mAĞA İşlevleriyle Kullanılışı Üzerine”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.27, s.103-116, Erzurum.

Bu çalışmada, günümüz Kıpçak Türk lehçelerinden Karaçay,-Malkar, Kazak, Kırgız, Kumuk, Nogay ve Tatar, Türkçesinde –A ve –Y Zarf-Fiil eklerinin –mAĞA işlevleriyle kullanılışını örnekler vererek açıklanmaktadır.

TEMİR, Ahmet.(1985), “Değerlendirmeler: Claus Schönig: Hilfsverben im Tatarischen. Untersuchungen zur Funktionsweise einiger Hilfsverbverbindungen, (Kitaplar – Tenkit)”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C: L, S: 405, s. 122-124, Ankara.

TEMİR, Ahmet.(1991), “Değerlendirmeler: C. Schönig: Woriecho Und Echwort im Tatarischen. Tatarische Etymologische Studien II, (Kitaplar - Tenkit)”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C: 1991/II, S: 477, s. 222-223, Ankara.

TOKER, Mustafa.(1997), “Tatar Türkü mü, Türk Tatarı mı Sözleri Üzerine”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C: 1997/II, S: 549, s. 278-279, Ankara.

Bu çalışmada Toker, kurala göre Türk Tatarı denmesi gerektiğini ama bizim, yani Türkiye Türklerinin bunun tam tersi olarak Tatar Türkü dediğimize dikkat çekmektedir.

TOKER, Mustafa. (1998), “Türk Tatarı Değil, Tatar Türkü!”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C: 1998/II, S: 564, s. 514-515, Ankara.

Mustafa Toker bu yazısını daha önce Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisinde Yayınlanan “*Tatar Türkü mü, Türk Tatarı mı Sözleri Üzerine*” adlı yazısı için özür niteliğinde kaleme almıştır. Ve yanıldığını sebepleri ile belirtmektedir.

TOKER, Mustafa. (2010), “Dîvânü Lügâti’t-Türk’teki Tek Heceli Fiillerin Oğuz ve Kıpçak Grubu Türk Lehçelerindeki Durumuna İstatistiksel Bir Bakış”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.27, s.57-83, Konya.

Toker makalesinin şu şekilde özetlemiştir: “*Bu çalışmada, Türkçenin en sağlam yapılarından birisi olan fiiller üzerinde karşılaştırmalı ve istatistiksel bir inceleme yaptık. Dîvânü Lügâti’t-Türk’te geçen tek heceli fiillerin bugünkü çağdaş Oğuz ve Kıpçak grubu Türk lehçelerindeki durumunu karşılaştırmalı olarak ele alarak istatistiksel sonuçlara ulaşmaya çalıştık. Çalışmamızın temelini Dîvânü Lügâti’t-Türk’teki tek heceli fiiller oluşturmuştur. Karşılaştırmada, Oğuz grubu lehçelerinden Türkmen ve Türkiye Türkçeleri, Kıpçak grubundan ise Tatar ve Başkurt Türkçeleri esas alınmıştır. Bu çalışma sonucunda, Dîvânü Lügâti’t-Türk’teki tek heceli fiillerin bugünkü lehçelerde %68-%76 oranında yaşadığı tespit edilmiştir.*”

TOKER, Mustafa.(2002), “Tatar Türkçesi Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.11, s.59-113, Konya.

M. Toker bu çalışmasında, Tatar Türkçesine ait sözlük, gramer kitabı, terim sözlüğü ve makaleleri içine alan bir bibliyografya denemesi yapmıştır. *Giriş* (girişte, bibliyografyanın tanımı, bilimsel çalışmalardaki gerekliliği ve çalışmanın amacı ve yöntemi üzerinde durmuştur), *Tatar Türkçesi Hakkında Genel Bilgi* (bu bölümde, Tatar Türkçesinin, Türk lehçelerinin hangi grubuna girdiği, yazı dili olarak hangi ağzın esas alındığı konularına kısaca değinilmiştir) ve *Bibliyografya* (Tatar Türkçesiyle yazılanlar ve Rus Diliyle Yazılanlar.) olmak üzere üç bölümden oluşmuştur.

TOKER, Mustafa.(2003), “W. Radloff’un ‘Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy’ Adlı Eserinde Geçen Tatar Türkçesine Ait Kelimeler Üzerinde, Genel Bir Değerlendirme”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.14, s.17-49, Konya.

Toker bu makalesini şu şekilde özetlemiştir: “*Bu makalede, Radloff’un Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy adlı sözlük denemesinde geçen Tatar Türkçesine ait kelimeler hakkında bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur. Yazıda, Radloff’un hayatı ve çalışmalarından kısaca bahsedilmiş; Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy adlı sözlüğün kuruluş düzeni ve Tatar Türkçesine ait olarak verilen kelimeler hakkında bazı değerlendirmeler yapılmıştır.*”

TÜRK, Ahmet Turan.(2011) “ “Kazan Utları” dergisi, 1994-2009 yılları ARASI YAZARLAR İndeksi ve Yazılar dizini”, *Ege Üniversitesi Türk Dili Ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.20, s. 65-231, İzmir.

Çalışma yazarı tarafından şu şekilde özetlenmiştir: “*1922 yılında yayın hayatına başlayan ve bu tarihten bu yana kesintisiz olarak yayın hayatına devam eden “Kazan Utları” dergisi Tatar Türklerinin ve Türk Dünyasının en önemli dergilerinden biridir. Bu derginin yayın hayatı boyunca adında, yayın organı olduğu birlikte ve alfabesinde bazı değişiklikler olmuştur.*”

Bu çalışmada Türkiye’de pek bilinmeyen bir dergi tanıtılacaktır. Bu tanıtımdan sonra 1994-2009 yılları arasında Kazan Utları dergisinin dizini verilmiştir. Bu dizinden hareketle kazan Utları dergisinde yazılar çıkmış ve kendileri hakkında yazılar yazılmış yazarların indeksi yapılmıştır”.

TÜRKMEN, Fikret.(2004), “Tatar Destanı Çora Batır’ın Buryantlar Arasındaki Varyantları Üzerine”, **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, Yaz, S.18, s.103-109, Ankara.

USLU-BAYRAMLI, Ayşen. (2007), “Sadri Maksudi'nin Ölümünün 50. Yılı Anısına: Sadri Maksudi'nin Hayatı ve Maksudi'nin Az Bilinen "Maişet" Romanı Hakkında”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.17, S.1, s.101-109, Balıkesir.

Çalışmanın amacı yazar tarafından şu şekilde belirtilmiştir: *“Türkiye’de bilim adamı, hukukçu ve siyasetçi olarak tanınan ve Türk kültür ve siyaset hayatında önemli hizmetleri bulunan Sadri Maksudi'nin hayatını ve hizmetlerini vefatının 50. Yılı anısına Türk okuyucusuna yeniden hatırlatmak ve bugüne kadar gizli kalmış edebiyatçı kimliğini ortaya çıkarmak”* Bu amaçla Sadri Maksudi'nin hayatı hakkında bilgi vermekle başlamış ve Maksudi'nin Türkiye'ye gelişi ve Türkiye'deki hizmetleri ve Sadri Maksudi'nin maişet romanı konuları ele alınmıştır.

VAFEYEV, Rüstem. (2011), “Tukay’ın Ural’daki Dünyası”, (çev. Abdrasul İsakov), **Kardeş Kalemler Dergisi**, S.52, s.46-48.

Makalede, Tukay’ın doğduğu yer ve onun Uralsk’daki yaşantısı, oraya duyduğu bağlılık ele alınmıştır. Şairin ana diline verdiği öneme de değinilmiştir.

YAHİN, Ferit. (2008), “19. Yüzyıl Tatar Şairi Hibetulla Salihov’un ‘Dürrü’l- Kalam’ Şiiri ve ‘Kalam İlmi’” **Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, S.14, s.235-245.

YAHİN, F. Z.. (2012), “Abdullah Tukay Şiirlerinin Asıl Hikmetleri” (Aktaran: Mustafa Öner), **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.209-216.

Bu makalede, Tukay’ın ahlak, gelenek ve görenek ilkelerini, Tatar toplumunda yerleştirme yönündeki çabası ve bunun eserlerine ne şekillerde yansıdığı konusu ele alınmıştır.

YILDIRIM, R. Y.. (2012), “Abdullah Tukay’ın Sanatının Türkiye’de Araştırılma Düzeyi” (Aktaran: Sinan Güzel), **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.217-222.

Bu Makalede, etkisi tüm Türk dünyasına yayılan Abdullah Tukay hakkında Türkiye’de yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların konuları ele alınmıştır.

YILMAZ, Gülşah. (2011), “ÖNER, Mustafa (2009), Kazan –Tatar Türkçesi Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara. 358s. , ISBN: 978-975-16-2151-1” **Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, S. Yaz (Sözlük Özel Sayısı), s. 513-522.

Makalede yazar, ilk olarak, Tatarların yaşadıkları coğrafya, adları, dili, edebiyatı ve kültürü hakkında bilgiler vermiştir. Daha sonra, Türkiye’de yayımlanan ilk Kazan-Tatar Türkçesi sözlüğü olma özelliği taşıyan Mustafa Öner’in kaleme aldığı Kazan Tatar Türkçesi sözlüğünü tanıtmıştır. Yazar çalışmasına, Kazan – Tatar Türkçesinin Türkiye dışında hazırlanan sözlüklerini de eklemiştir.

YOSİPOVA, N. M.. (2012), “Tukay’ın Lirizminde Sufizm Sembollerinin Kullanılışı ve Dönüşümü” (Sinan Güzel), **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, S.32, s.223-228.

Makalede, 20.yüzyılda Tatar şiirinde sıkça rastlana Sufizme ait sembollerin Abdullah Tukay'ın şiirlerinde nasıl kullanıldığı ele alınmıştır.

YUND, Kerim. (1969) "Kazan Atasözlerinin Türkiye'deki Dekleri Abdullah Taymas Kazan Türkçesinde Atasözleri ve Deyimler" (Kitaplar- Tenkit), *Türk Dili ve Edebiyat Dergisi*, C.XX, S.214,s.585-589.

Bu çalışmada, A. Battal Taymasın'ın Kazan Atasözleri kitabındaki atasözlerinin Türkiye'deki söylenişleri, anlamdaş ve denkleri belirtilmiştir. Böylece birbirine çok uzak olan iki Türk vatanındaki düşünceler ve hayat tarzları hakkındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

YUSUPOVA, E. S.. (2012), "XIX. Yüzyıl İki Dilli Sözlükleri ve Tukay'ın Dili" (Aktaran:Mustafa Öner), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.229-236.

XX. Yüzyılda yazılan iki dilli sözlüklerde Tatarca'nın olağan ve özellikleri bir arada görülmektedir. Bu makalede bu özellikler aynı yüzyılda eserler veren Tukay'ın eserlerindeki dil malzemesi ile paralellikler göstermesi konusu ele alınmıştır.

ZAHİDULLİNA, D. F.. (2012), "Abdullah Tukay'ın Şiirlerinde Temel Motifler: Halka Bağışlanan Ömür" (Aktaran: Seher Memiş), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.237-244.

Makalede, daima milletine hizmet vermek için eserler veren Abdullah Tukay'ın şiirlerindeki özgürlük, toplumdaki eşitsizlik, vatana sevgi, ülke kaderi, kişinin insanlık önündeki sorumluluğu, geçmişe dair özlem, dramatik yalnızlık, yabancılaşma, sanat şair, şairlik gibi motifler ele alınmıştır.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (2007) "Tatar Türklerinde Mitolojik Varlıklarla İlgili Mitler ve İnanışlar (İyeler ve Yaratıklar)", *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, S.43, s.1-32.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (2004), "Tatar Türklerinin Mevsimlerle İlgili Gelenekleri", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.153, s.123-143, Ankara.

Çulpan Zaripova Çetin bu makalesinde mevsimlerle ilgili geleneklerin temeline, yapılış düzenine ve nelerden etkilendiğine değindikten sonra 'Baharda Uygulanan Gelenekler, Yaz Mevsiminde Uygulanan Gelenekler, Sonbahar-Kış Gelenekleri, Kışın Uygulanan Gelenekler' adlı dört ana başlık altında bu bayramları incelemiştir. Makalenin sonunda altmış beş adet kaynakça bulunmaktadır.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (18.12.2006), "Segiyt Remiev ve Nesimi", http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/culpan_zaripova_nesimi.pdf (13.04.2011).

Bu çalışmada Nesimî ve onun felsefî şiirlerinin Tatar edebiyatına, ayrıca Segiyt Remiev'in eserlerine yaptığı etkisi ortaya konulmaktadır.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (2009), "Tatar Folklor ve Halk Edebiyatında Kayın Ağacı", *Turkish Studies Dergisi*, C. 4/3, s.584-601, Erzincan.

Yazar bu makalesinde soğuk iklimlerde yaşamış olan Türklerin şamanizmden kalma bir inanış olarak kutsal saydığı 'Kayın Ağacı'nın Tatar folklor ve edebiyatındaki yerini konu edinmiştir. Kayın ağacı ile ilgili gelenek görenekler, inançlar bizlere sunulmuştur.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan.(01.11.2007), “İdigeý Destanında Bazı Motifler” http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/culpan_zaripova_idegey_des_tani.pdf (13.04.2011).

Tatar Türkçesi (Latin alfabesiyle) ile yazılmış eserde İdigeý destanındaki motifler örnekli olarak açıklanmaktadır.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (02.04.2007), “Sagit Remiev ve Konstantin Balmont Şiirlerine Nietzsche Felsefesinin Yansıması”, http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/culpan_zaripova_cetin_sagit_remiev.pdf (13.04.2011).

Bu makale Rus dilinde kaleme alınmıştır.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (05.02.2008), “Tatar Kahramanlık Destanlarında Tatar Türklerinin Kültürel Değerleri”, http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/culpan_zaripova_cetin_destan_tatarlar_kulturel_deger.pdf (13.04.2011).

Bu makale Rus dilinde kaleme alınmıştır.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan.(09.02.2007), “Tatar Şiirinde Süyümbike ve Süyümbike Minaresi Temaları”, http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/culpan_zaripova_cetin_suyumbike.pdf (13.04.2011).

Tatar Türkçesiyle kaleme alınan makalede Süyümbike ve Süyümbike Minaresi temaları Tatar şiiri içerisinde incelenmektedir.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (09.02.2007), “Tukay Şiirlerinde Dini Motifler” http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/culpan_zaripova_cetin_tukay.pdf (13.04.2011).

Tatar Türkçesi ile kaleme alınmış makalede, Tukay’ın şiirlerinden örnekler ele alınarak içerisindeki dini motifler incelenmektedir.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (2011), “Tatar Şairi Abdullah Tukay’ın Şiirlerinde Kur’an Motifleri”, *Kardeş Kalemler Dergisi*, S.52, s.40-45.

Yazar, Tukay’ın Tatar halkı için ne kadar önemli bir şair olduğuna değindikten sonra bunun sebebinin şairin şiirlerinin bir *Müslüman’ın yüreğine yakın, düşünce dünyasına yakın şekilde İslami motifler* içermesinin buna sebep olabileceğine değinmiştir. Yazar makalesinde, Tukay’ın şiirlerindeki dini motiflere dikkat çekmiş ve onların açıklamaları yer almıştır.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (15.06.2007), “Ayaz İshaki’nin Muhacirlikteki İcadı” (Kitap Tanıtma), http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/culpan_zaripova_cetin_ayaz_ishaki_muhacirlik.pdf (13.04.2011).

Tanıtma yazısında Çulpan Çetin; ‘Minnegulov, Hatip (2004) Gayaz İshakıy’nın Mōhecirlektege İcatı. (Tatar Türkçesi’nde). Kazan, Tatarstan Kitap Neşriyatı. S. 44’ adlı kitabı inceleyerek gözlemlerini bizlere aktarmaktadır.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (19.12.2006), “Şeyhzade Babiç Eserlerinde Dini Motifler” http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/culpan_zaripova_babic.pdf (13.04.2011).

Bu makalede babası hoca, annesi hoca kızı olan dinin içine doğmuş, Tatar ve Başkurtların ortak edibi sayılmasına rağmen bugüne kadar eserleri objektif bir biçimde değerlendirilmemiş edip Şeyhzade Babiç’in Eserlerindeki dini motifleri;

1. Cemaat kanunlarını kabullenmeme nedeni ile yazılmış eserleri,
2. Şair'in eserlerinde tesir gücünü arttırma isteği ile doğrudan dini motiflere müracaat etmesi,
3. Kadınların güzelliğinden söz ederken kullanılan dini motifler olmak üzere üç ayrı koldan incelenmektedir.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan.(19.12.2006), "Tatar Edebiyatının Gelişimi", http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/culpan_zaripova_tatar_edebi_yati.pdf (13.04.2011).

Yazar Makalesini "Tatar edebiyatı, çok eski asırlara uzanan gelişme sürecine sahiptir. Tatarlar da kendilerine ait olan söz sanatının başlangıcı olarak Runik yazı ile kaydedilen eserleri saymaktadırlar. Tatar yazılı edebiyatının ilk devri olarak, yarattığı üstün medeniyeti ile dünya çapında ün kazanmış Bolgar Devleti'nin hüküm sürdüğü devir kastedilmektedir. XIII. yüzyılın ortaları ile XV. yüzyılın ortaları Tatar Edebiyatı tarihinde Altın Ordu Devri Tatar Edebiyatı olarak belirleniyor. Kazan hanlığı devrinde de Tatar medeniyetinin son derece yüksek seviyelere ulaştığı bilinmektedir. Kazan Hanlığı yıkıldıktan sonra toplum hayatında gözlemlenen durgunluk çok uzun sürer. XVIII. yüzyılın ikinci yarısında toplumun gelişmesini dünyevi temelde belirleyen eğitim ve akıl gücü öne çıkar. Bu devirde Tatar edebiyatı yalnız Doğu'ya değil, Batı'ya da yönelmeye başlamıştır. XX. yüzyıl Tatar edebiyatı doğrudan doğruya ceditçilik hareketine bağlı fikri-estetik gelenekleri geliştirip Avrupa'nın eriştiği medeniyeti de örnek alarak, devam etti. Tatar edebiyatını yeni temeller üzerinde geliştirmede matbu kitabın rolü gayet büyüktür. 1917 yılı inkılâbından sonra Sovyet ideolojisine bağlı olarak gelişen Tatar edebiyatı birçok eksiklere rağmen XXI. yüzyıla zengin bir miras bırakmıştır. Edebiyatın gerçeği sanat olarak benimsemesi hiçbir zaman duraklamıyor. Geçmişteki zengin edebi geleneklerini koruyup zamana uyum sağlayan ve geleceğe umutla bakan Tatar edebiyatı bugün de gelişmekte ve derin içerikli eserler ile zenginleşmektedir" cümleleriyle açıklamaktadır.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan.(20.02.2008), "Kazan Tatarlarında Giyim Kuşam Kültürü", http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/sayi2/sayi2pdf/cetin_zaripova_culpan.pdf (13.04.2011).

Bu makalede oldukça zengin bir giyim kuşam kültürüne sahip olan Tatar halkının kıyafetleri şehirlî kesimin, köylü kesimin, bayan ve erkeklerin günlük, bayramlık vs. giyim kuşamlarını konu edinmektedir.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan.(2009), "Abdullah Tukay'a Adana Bir Mektup", *Folklor / Edebiyat Dergisi*, C.15, S.60, s.-197-204.

Yazar makalede, XX. yüzyıl Tatar edebiyatına, A. Tukay, S. Remiev ve Dermend'e, 1917 Ekim İhtilalinin edebiyata yaptığı etkiye, 1913 yılında vefat eden Abdullah Tukay'ın aldığı eğitime, S. Remiev ile olan ilişkisine değinmiştir. Bizlere makalenin konusu olan mektup hakkında da bilgiler sunulduktan sonra, bir dördükle sonlandırılan mektubun tamamı aktarılmıştır.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan.(2009), "Tatar Halk Destanlarında Hediye Çeşitleri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.25, s.183-193 Konya.

Geçmişten günümüze sıcak ilişkilerin, dostluğun simgesi hediyeler olmuştur. Bu çalışmada Tatar halk destanlarında hediye çeşitleri incelenmektedir. Böylece Tatarların hayat tarzları, gelenekleri hakkında bilgi edinmekteyiz.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan.(26.12.2006), “Ayaz İshaki Eserlerinde Millet Kaderi”, http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/culpan_zaripova_ayaz_ishaki.pdf (13.04.2011).

Bu makalede Tatar milletine siyasi ve milli mücadelelerinde büyük çabalar gösteren, Yeni Tatar Edebiyatının temelini atan edebiyatçılardan biri olan Ayaz İshaki'nin eserlerindeki millet motifi incelenmektedir.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan.(26.12.2007), “Alimcan İbrahimov'un Eserlerinde Tatar Türklerinin Kültürel Değerleri”, http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/culpan_zaripova_cetin_alimcan_ibrahimova_tatar_kulturel_deger.pdf (13.04.2011).

Yazar makalede, kültürün öneminden bahsetmiş ve daha sonra, Tatar millî edebiyatına temel atan ünlü yazar, bilim adamı, eleştirci, gazeteci, öğretmen, tarihçi ve siyasetçi Alimcan İbrahimov'un eserlerinde Tatar Türklerinin kültürel değerlerini bizlere tanıtmıştır.

ZARİPOVA ÇETİN, Çulpan. (2008), “Tatar Türklerinde Cenaze Mevsimleri”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.17, S.1, s.155-168.

ZARİPOVA, R. S.. (2012), “Cemal Velidi ve Abdullah Tukay” (Aktaran: Sinan Güzel), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.245-250.

Bu makalede, Cemal Velidi'nin, Tukay hakkında yazmış olduğu eserler ve ona bakışı ele alınmıştır.

ZEKİYEV, M. Z.. (2012), “Millî Gelişme ve Tukay'ın Eserleri” (Aktaran: Mustafa Öner), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.32, s.251-260.

Yazar makalesini şu şekilde özetlemiştir: “Çarlık Rusyası döneminin kendisini en çok geliştiren toplumu olan Tatarların milli bir gelişme kaydetmedeki çabası, büyük fikir adamlarının da yetişmesine olanak tanımıştır. Abdullah Tukay da anılan bu gelişmenin ortaya çıkardığı büyük sana ve fikir adamlarından birisidir. Bu büyük şairin milleti koruma ve geliştirme yolundaki derin ve ince duygularını ortaya koyduğu ölümsüz eserleri, Tatar toplumunda başlamış olan bu yenileşmeyi, milli bilinci ileri taşımıştır”.

2. 4. Türkiye’de Tatar Türkçesi ile İlgili Çalışılan Yüksek Lisans Tezleri

AKÇA, Gökçe. (2000), *Tılsımlı Ekiyetler (Sihirli Hikayeler) Metni Üzerinde Tatar Türkçesi'nin Şekil Bilgisi Açısından Değerlendirilmesi [The Evaluation of morphological features of Tatar Turkish on the text of Tılsımlı Ekiyetler (Magic Tales)]*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Fatma Özkan), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Giriş, inceleme ve metin olmak üzere dört bölümden oluşan tezin giriş bölümünde Tatar Türkleri, Tatar Türkçesi ve Tatar Türklerinin Tarihçesi ve edebiyatları ile masal türü hakkında bilgiler verilmiştir. İnceleme bölümünde, metinde görülen şekil bilgisi özellikleri üzerinde durulmuştur. Metin bölümünde ise, üzerinde çalışılan hikâyelerin transkripsiyonu yer almaktadır.

ARSLAN, Selda Turhan. (2006), *Tatar Türkçesi Remzi Veliyev- Faciga (inceleme- metin-sözlük) [Tatar Turkish Remzi Veliyev-Faciga (study-text-dictionary)]*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman:Ahat Üstüner), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Elazığ.

Giriş, metin, inceleme ve sözlük bölümlerinden oluşan tezin giriş bölümünde, Tatar adı, Tatar Türklerinin adı, tarihi, nüfusu, edebiyatı, din anlayışları ve Kazan-Tatar Türkçesi

hakkında bilgi verilmektedir. İnceleme bölümünde, Kazan-Tatar Türkçesinin gramer özellikleri ve ‘Faciga’ adlı eserin dil özelliklerinin örneklerle Türkiye Türkçesi ile karşılaştırılarak tespiti yer almaktadır. Metin bölümünde ‘Faciga’ adlı eserin özeti verildikten sonra Kiril alfabesinden Latin alfabesine çevirisi yer almaktadır. Sözlük bölümünde ise, eserde geçen kelimelerin Türkiye Türkçesindeki karşılıkları verilmektedir.

AYEDİNOVA, Cevahire. (2002), *Tatarca Sarf-Nahiv, Yazı Çevrimi, Türkiye Türkçesine Çevirisi, Sözlükler [Tatar language grammar book (sarf-nahiv) transcription, translation into Turkish, glossary]*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Emine Yılmaz), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cevahire Ayedinova, tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: “*Bu tezde, 1922 yılında Kırım’ın Akmescit (Simferopol) civarındaki Totay Köyü’nde basılmış olan "Tatarca Sarf-Nahiv" kitabı incelenmiştir. Eser Şevki Bektöre tarafından ilkokullar için hazırlanmıştır. Kitabın ilk bölümüne geçmeden önce "Giriş" bölümünde Kırım ve Kırım Tatarlarının kısa tarihi, Kırım Tatarcası’nın genel ses özellikleri, yazar Şevki Bektöre ve "Tatarca Sarf-Nahiv" adlı kitabı hakkında bilgi verilmiş, ardından yazı çevrimi ve Türkiye Türkçesi’ne çevirisi sunulmuştur. Bu bölümden sonra eserdeki tüm kelimeleri kapsayan "Kırım Tatarcası-Türkçe" sözlük yer almaktadır. Bu sözlüğü hazırlarken çeşitli sözlüklerden yararlanılmıştır. Ayrıca eserde bulunan gramer terimleri de "Kırım Tatarcası-Türkçe" ve "Türkçe-Kırım Tatarcası" olarak küçük iki sözlük olarak düzenlenmiştir*”.

DURŞUN, Huri. (2001), *Hayvannar Turındaki Ekiyetler (Hayvan Masalları) Metni Üzerinde Tatar Türkçesinin Ses Özellikleri Açısından Degerlendirilmesi [The Phonetics of Tatar Turkish via hayvannar turındaki ekiyetler (animal stories) which belong to Tatar Turks]*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Fatma Özkan), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Giriş, inceleme ve metin olmak üzere dört bölümden oluşan tezin giriş bölümünde Tatar Türkleri, Tatar Türkçesi ve Tatar Türklerinin tarihçesi ve edebiyatları ile masal türü hakkında bilgiler verilmiştir. İnceleme bölümünde metinde görülen ses bilgisi özellikleri üzerinde durulmuştur. Metin bölümünde ise üzerinde çalışılan masalların transkripsiyonu yer almaktadır.

ER, Mehmet. (2010), *Tataristanlı Yazar ve Şair Naki İsenbet*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman:İsa Özkan), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara.

Mehmet Er tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: “*Bu çalışmada özellikle folklor eserleri eksen alınarak Tatar araştırmacı, folklorcu, yazar ve şair Naki İsenbet’in bilim dünyasına tanıtılması hedeflenmiştir. Öncelikle Tataristan ve Tatar Türkleri ile ilgili bilgiler verilmiş daha sonra da İsenbet’in bilim ve sanat hayatı üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde araştırmacımızın eserleri değerlendirilmiştir. Bu kısımda edebî eserleri ile ilgili bilgiler de verilmiştir. Metin örnekleri verdiğimiz son bölümde araştırmacının bir eseri Türkiye Türkçesine aktarılmıştır*”.

İZCİ, Serpil. (1999), *Galimcan Gıylman’ın “Sabantuy” Adı Derlemesinin Gramer İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Mehdi Ergüzel), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Serpil İzci tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: “*Tez konum olan "Sabantuy" adlı kitap, Galimcan Gıylman tarafından toplanıp derlenmiştir. Kitapta edebî icat ile uğraşan ve "Sabantuy" gazetesi sayfalarında sürekli yayımlanan, Tatar çocuklarının şiirleri, masalları,*

hikâyeleri derlenip sunuldu. Bu kitap Tataristan Kitap Neşriyatı tarafından 1993 yılında Kazan'da basılmıştır. Bu çalışma transkripsiyon, aktarma, gramer ve sözlük kısımlarından oluşmaktadır. Transkripsiyon: Tatar Türkçesinde, Türkiye Türkçesinden farklı olarak h, e, n, ğ, w sesleri yer almaktadır. Aktarma: Bu eser, küçük yaşta okul çocuklarının şiir ve masallarını ortaya çıkarıp onları edebiyata teşvik etmek amacıyla meydana getirilmiş bir yapıttır. Bu derlemeler "Sabantuy" gazetesinin sayfalarında yayımlanan hikâyeler, masallar ve şiirlerdir. "Sabantuy" gazetesinin başmuharriri Robert Mirjnullin eserin önsözünde; gazetede daima şiir, hikâye ve masalların yayımlandığını, edebî kabiliyeti olan çocukların eserlerine yer verildiğini, Tatar çocuklarının şiir gönüllü olduğunu belirtiyor. Kitabın tamamında, halk arasından seçilmiş yetenekli çocukların samimi, içten ve halk diliyle yazdıkları şarkı, şiir, masal, hikâyeleri görüyoruz. Gramer: Tatar Türkçesinin gramer yapısı metne bağlı kalınarak sınırlı bir şekilde sunulmuştur. Fonetik, morfolojik, sintaks bölümlerinden oluşmaktadır. Sözlük: Metinde geçen ve anlamı bilinmeyen kelimeler bu bölümde yer almaktadır".

KERİMOĞLU, Caner. (2001), *Tatar Türkçesinde Cümle [The Syntax of Tatar Turkish]*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Zeki Kaymaz), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Caner Kerimoğlu, tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: “Türkçenin kuzey-batı (Kıpçak) koluna dâhil edilen Tatar Türkçesi, bugün Kazan merkez olmak üzere İdil-Ural bölgesinde ve Kırım'da konuşulmaktadır. Biz İdil-Ural bölgesinde konuşulan Kazan Tatar Türkçesini cümle unsurları ve cümle çeşitleri bakımından inceledik. Çalışmamızda Türkiye Türkçesiyle Tatar Türkçesini sentaks bakımından karşılaştırmayı amaçladık. Kökleri aynı olan bu iki yazı dili arasında cümle bilgisi bakımından ne tür benzerlikler ya da farklılıklar bulunduğunu tespit etmeye çalıştık. Çalışmamız üç ana bölüme oluşuyor: a. Giriş b. İnceleme c. Sonuç. a. Giriş. Bu bölümde ilk olarak Tatar kelimesi ve Tatar Türkleri ile ilgili tarihî bilgi verildi. Daha sonra, Tatar edebiyatı ve dilinin gelişimine değinildi. Son olarak Tatar Türkçesi üzerinde yapılan sentaks araştırmaları ile ilgili bibliyografik bilgi verildi. b. İnceleme. Bu bölümde Tatar Türkçesinde cümle konusu ele alındı. Cümle iki ana başlık altında incelendi: 1. Cümle unsurları 2. Cümle türleri. Cümle unsurları bölümünde ilk olarak, araştırmacılar m yaptığı cümle tanımları değerlendirildi. Bunun ardından, cümle unsurları Tatar Türkçesiyle yazılmış eserlerden alınan cümle örnekleri yardımıyla açıklandı. Cümle türleri bölümünde Tatar Türkçesindeki cümleler dört farklı kritere göre sınıflandırıldı. Cümleler yapılarına, yüklemelerinin kelime çeşidine, yüklemelerinin cümledeki yerine ve son olarak da anlamlarına göre incelendi. c. Sonuç. Çalışmamızın üçüncü bölümü olan sonuçta Türkiye Türkçesi ve Tatar Türkçesi sentaks özellikleri bakımından karşılaştırıldı. Bu karşılaştırmada Tatar ve Türkiye gramerciliği arasındaki farklı yaklaşımlar da değerlendirildi.

KHOUSNOULLINE, Ramil. (2003), *Tatar Mitolojisi Hakkında Yapılmış Çalışmaların Değerlendirmeli Bibliyografyası [Analitik bibliography of mythology studies on Tatar mythology]*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Fikret Türkmen), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Ramil Khoussouline, tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: “Tatar Mitolojisi Üzerine Yapılan Yayınların Bibliyografyası ve Bu Yayınların Analizi" adlı çalışmamızda, Tatar mitolojisi üzerine yapılmış yayınlar bir araya getirilmiş ve bu yayınların bazılarının analizi yapılmıştır. I. Bölüm' de, Tatar mitolojisi üzerinde yapılmış çalışmaların tarihçesine yer verilmiştir. Bu bölüm, "Çarlık Rusya'sı Dönemi Tatar Mitolojisi Çalışmaları", "Sovyet Dönemi Tatar Mitolojisi Çalışmaları ", "1990 Yıllarında Başlayan Tatar Mitolojisi

Çalışmaları" adlı başlıklar altında verilmiştir. II. Bölüm'de, bu konuda Rusça, Tatarca ve diğer dillerde yapılmış yayınların künyeleri verilmiştir. Yayınlar, "kitaplar" ve "makaleler" başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Bu gruplar, "Rusça", "Tatarca" ve "Diğer Dillerde" gibi alt başlıklara ayrılmıştır. III. Bölüm' de, önceki bölümde künyeleri verilen yayınlardan bazılarının analizi yapılmıştır. "Sonuç" bölümünde ise elde ettiğimiz sonuçlar üzerinde durularak, çalışmamızın genel değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu konuda yapılmış çalışmaların tespit edilerek incelenmesinin, Tatar mitolojisini Türk araştırmacısına tanıtarak, gelecekteki araştırmalara ışık tutacağım düşünmekteyiz".

KÖSE, Ayhan. (2007), *Rinat Muhammedi'nin Keneri Çitlek Koşu Romanının Çeviri Yazısı ve Sıfat-Fiil Merkezli, Tatar Türkçesinin Dil Özellikleri* [Transcription of the canary cage bird novel of Rint Muhammedi and language properties of Tatar Turkish, participle run along in this thesis lines], Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Ferhat Kara Bulut), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Manisa.

Ayhan Köse, tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: "Bu çalışma, Kazan Tatar Türkçesi'nin ve edebiyatının önemli temsilcilerinden olan Rinat Muhammedi'nin "Kéner, Çitlék Koşu" romanı esas alınarak hazırlanmıştır. Tez, iki bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde, Kazan Tatar Türklerinin tarihi, dili, edebiyatı ve Kazan Tatar Türkçesi'nin temel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Tarih, dil ve edebiyat bölümleri, ana hatlarıyla ele alınmıştır. Gramer bölümde ise, Kazan Tatar Türkçesi'nin genel dil bilgisi özellikleri, örneklerle açıklanmıştır. Romandaki sıfat-fiil ekleri ayarı ayrı ele alınıp işlevleri ve yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Sıfat fiillerin geçtiği tamlamalar, listeler halinde, açıklamalarla birlikte ortaya konmuştur. Listeleme, Türkiye Türkçesi çeviri yazısındaki sıraya göre yapılmıştır. II. Bölümde, romanın Kazan-Tatar Türkçesi'nden Türkiye Türkçesi'ne çeviri yazısı bulunmaktadır".

ÖNER, Mustafa. (1990), *Abdullah Tukay'ın Şiirleri (Giriş-Metin-Sözlük)*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

ŞAHİN, Erdal. (1997), *Yurt Konulu Tatar Şarkıları (Metin- Çeviri-Dizin)*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Emine Gürsoy Nasgali), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

TÜRKER, Hayrullah. (2003), *Sovyet Sonrası Kazan Tatar Türkçesi İle Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi Farklılıkları* [The Differences between of Turkish of Kazan-Tatar in post USSR and the syntax of Turkish of Turkey], Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Kenan Acar), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Hayrullah Türker, tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: "Sovyet Sonrası Kazan-Tatar Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi Farklılıktan" isimli bu çalışma "Kelime Grubu" ve "Cümle" başlıklarını taşıyan iki ana bölümden oluşmaktadır. "Kelime Grubu" bölümünde, "Kelime Grupları (isim tamlaması, sıfat tamlaması, tekrar grubu, edat grubu, isim-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, sayı grubu, birleşik fiil, birleşik isim)", "Kelimeler Arası İlişkilerde Hal Eklerinin Farklı Kullanımları" ve "Kalkalar(Hazır Söz Kalıpları)" dikkatlere sunulmuştur. "Cümle" bölümünde ise "Cümleyi Oluşturan Birimler ve Onların Yeri", "Edat ve Bağlaçlar", "Tire İşaretinin (-) Kullanıldığı Cümleler", "Ul ve Kullanıldığı Cümleler" başlıkları altında Tatar Türkçesinin farklı cümle kuruluşları ele alınmıştır. Çalışmanın sonunda da başvurduğumuz eserleri gösteren "Yararlanılan Kaynaklar" isimli bölüm mevcuttur".

UZUN, Murat. (2007), *Kazan Tatar Türkçesinde Birleşik Fiiller [The compound verbs in Kazan-Tatar language]*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: A. Mevhibe Coşar), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Trabzon.

Murat Uzun, tez çalışmasının amacını, Tatarca-Türkçe sözlükten hareketle Tatar Türkçesi'ndeki birleşik fiilleri ele almakta, değişik kaynaklarda bu konu ile ilgili verilen bilgileri değerlendirmekte ve bu bilgilerin birleşiminden hareketle de ele alınan sözlükte geçen birleşik fiilleri genel bir tasnifle sunmak şeklinde açıklamaktadır. Uzun tezinin birinci bölümünde Tatar adı, Tatar Türklerinin genel tarihi, Tatar Türkçesinin Türk dili içerisindeki yeri ve Tatar Türkçesinin temel gramerine yer vermektedir. İkinci bölümde Tatar Türkçesindeki birleşik fiiller yapı ve kullanışları bakımından ele alınmıştır. Sonuç bölümüne gelindiğinde ise genel bir değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca tezin sonunda Kiril alfabesi düzenine göre Tatarca-Türkçe sözlükteki birleşik fiillerin listesi verilmiştir.

YILDIRIM, Özlem. (2008), *Kazak-Kırgız ve Tatar Türkçelerindeki Arapça-Farsça Kelimelerin Ses Değişimleri (Türkiye Türkçesi İle Karşılaştırılması) [The phonetic changes of Arabian-Persian borrowing words in the Kazak, Kırgız and Tatar(Compare with Turkey Turkish)]*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Nesrin Güllüdağ), Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Kars.

Tezde, Kırgız ve Tatar Türkçesi sözlüklerdeki Arapça ve Farsça kelimeler taranmış ve bulunan kelimeler Türkiye Türkçesindeki şekilleri ile karşılaştırılarak aradaki ses değişimleri tespit edilmiştir. Sonuç bölümünde edilen tespitlere göre bir değerlendirme yapılmıştır.

YILMAZ, Gülşah. (2013), *Kazan Tatar Türkçesindeki Aile ve Akrabalık Konulu atasözleri (Metin- Çeviri- Sözlük)*, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Akartürk Karahan), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Niğde.

Tezde, Kazan Tatar Türklerinin tarihten günümüze, kültürünü, sosyal bir varlık olarak hayatlarını nasıl devam ettirdiklerini bakış açılarını vs. anlamak amacıyla atasözleri aracı olarak kullanılmıştır. Tezde Kazan Tatar Türklerinin aile ve akrabalık konulu atasözleri, Türkiye Türkçesine çevrilerek Kazan Tatarlarının aile yapıları, geleneksel akrabalık değerleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca, atasözlerindeki söz varlığı, dizin sözlük şeklinde hazırlanmıştır. Sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılmıştır.

2. 5. Türkiye'de Tatar Türkçesi ile İlgili Çalışılan Doktora Tezleri

AKBAŞ, Mustafa.(1996), *Tatar şair ve yazarı Abdullah Tukay`ın eserlerinden seçmeler ve bunlardaki dil özellikleri [The Selections from Tatar poet and written Abdullah Tukay and their language specialities]*, Doktora Tezi (Danışman: Nuri Yüce), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Mustafa Akbaş tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: “Bizim çalışmamız bu bakımdan bir ilk özelliğini taşıdığından Tukay`ın dili üzerinde derinlemesine durulmuştur. Ayrıca Tukay`ın kullandığı kelimeler kültür açısından önemlidir. Çalışmada böyle bir sözlük de verilmiştir. Şimdiye kadar Tukay genellikle Türk okuyucusuna tanıtılma amacıyla edebiyat açısından ele alınıp değerlendirilmiştir. Bu çalışmada Tukay bir bütün olarak verilmeye çalışılmıştır. Ne ölçüde başarılı olduğunun takdiri, elbette Tukay dostlarına aittir”.

AKIŞ, İbrahim. (1998), *Tatar Halk Destanı İdigey (metin- Çeviri- Dizin)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi) İstanbul.

ATNUR, Gülhan. (2002), *Başkurt ve Tatar Efsaneleri Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması*, Doktora Tezi (Danışman: Bilge Seyidoğlu) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Erzurum.

Tezde Gülhan Atnur, üç yüz otuz Tatar ve Başkurt efsanesini dört bölümde incelemektedir. Giriş bölümünde tezinin içeriğini anlatmış, daha sonra Tatar ve Başkurtlardaki efsane kavramının karşılayan kelimelere değinmiş, Tatar ve Başkurtlarda efsane üzerine yapılan tasniflere yer vermektedir. Birinci bölümde Başkurt ve Tatar Türklerinin efsaneleri üzerinde yapılan çalışmalar tanıtılmış ve seçilen epizotlarına göre özetlenerek verilmektedir. İkinci bölümde, *Karşılaştırmalı Edebiyat yöntemi ile Motif Index of Folk Literature* adlı motif kataloğu kısaca tanıtılmıştır. Bu bölümde efsanelerin motifleri *Motif Index'e* göre düzenlenmiş ve bu kataloğa göre motiflerin tablo ve yorumları verilmiştir. Üçüncü bölümde ise teze alınan efsanelerin Türkiye Türkçesi metinleri, ait oldukları lehçelerdeki metinlerin altında verilmiş, Türkçe metinlerin başlarında da efsanelerin tasnif numaraları ilave edilmiştir. Ayrıca eserin sonunda, sözlük-isimler dizini ve kaynakça yer almaktadır.

GÖKÇE, Hülya. (2008), *İdil-Ural Sahasında Ceditçilik Dönemi Tatar Gramerciliği [Turkish-Tatar grammar of the renovation period in İdil-Ural region]*, Doktora Tezi (Danışman: Ufuk Tavkul), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Ankara.

GÜLTEKİN, Mustafa. (2010), *Tatar Masalları Üzerine Bir Araştırma [A study on the Tatarstan folktales]*, Doktora Tezi (Danışman: Metin Ekici), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, İzmir.

Mustafa Gültekin, tezinin içeriğini şu şekilde özetlemiştir: “*Tarihin en eski dönemlerinden beri Türk varlığının ve hâkimiyetinin görüldüğü bir bölge olan idil - Ural bölgesinde yaşayan Tatar Türklerinin masalları üzerine hazırladığımız bu çalışmada, Tatar masalları şekil, yapı, içerik ve işlev özellikleri göz önüne alınarak incelenmiştir. Tatar masallarının incelenmesinde Stith Thompson’un “Halk Edebiyatı Motif İndeksi” adlı katalogu ve Hans Jörg- Uther’in hazırladığı “Uluslararası Masal Tipleri Katalogu” kullanılmıştır. Tatar masallarının tip numaraları ve motifleri bu kataloglara göre tespit edilmiş ve incelenmiştir. Tatar masal anlatma geleneği ise Türk Dünyası masal anlatma geleneği göz önünde bulundurularak; masal anlatıcısı, masal metni, masalların anlatım zamanı ve yeri ve dinleyici gibi unsurları bakımından incelenmiştir. Tatar masal metinleri de Kiril harflerinden Latin harflerine Transkribe edilmiş ve Türkiye Türkçesine aktarılmıştır”.*

KARABEYOĞLU, Adnan Rüştü. (2002), *Tatar Türkçesinde Zaman Morfemleri [Tense markers in modern Tatar Turkish]*, Doktora Tezi (Danışman: Musa Duman), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Adnan Rüştü Karabeyoğlu, tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: “*Çağdaş Tatar Türkçesindeki zaman morfemlerinin tespiti, işlevleri ve bunların Türkiye Türkçesinde nasıl karşılanabileceği üzerine hazırlanan bu çalışmada yirminci yüzyılda yazılmış eserler örnek alınarak eşzamanlı (synchronic) semantik bir inceleme metodu kullanılmıştır. Çağdaş Tatar Türkçesinde uygulanan gramer metodunca zaman morfemleri asli ve tasviri olmak üzere iki başlık altında incelenir. Çalışmamızın amacı Çağdaş Tatar Türkçesindeki zaman morfemlerinin tespit ve tasnifi ile kullanım alanları olduğu için biz de onları bu şekilde ayırdık. Ardından bu morfemleri Tatar Türkçesiyle aynı gurupta ve ona yakın diğer bir kaç*

Türk lehçesinden faydalanarak işlevlerinin çeşitliliği yönüyle inceledik ve bunu yaparken onların Türkiye Türkçesindeki karşılıklarını ya da nasıl karşılanabileceğini de gösterdik”.

KARAHAN, Akartürk. (2009), *Divanü Lügat’i-t Türk’e göre XI. Yüzyıl Türk Lehçe Bilgisi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tezin içeriğinde Tatar alt başlığı altında, Divanü Lügat’i-t Türk’te yer alan, Tatarların ve Tatarcanın durumu hakkındaki bilgilere yer vermiştir. Kaşgarlı’nın Tatar Türkleri için ‘Türklerden bir bölük’ ifadesini kullandığını ve Çöl halkları arasında zikrettiği bilgisine bu tez sayesinde ulaşılabilir. Tezde yer alan Tatar maddesindeki “*Kaşgarlı Mahmud’un kayıtlarından Tatarların XI. Yüzyılda Türkleşme Sürecini tamamlamış olduklarını ve artık bir Türk boyu olarak görüldüklerini,; Türkçeyi iyi bildiklerini, ancak anadilleri olan eski dillerinin de koruduklarını ve kendi aralarında bu dili devam ettirdiklerini çıkartabiliriz”* ifadesi sayesinde Tatarların en eski dilleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca tezin geri kalanında diğer Türk lehçeleriyle birlikte Tatar Lehçesinin gramer özellikleri ele alınmıştır.

KERİMOĞLU; Caner. (2006), *Türkiye Türkçesi ve Tatar Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Dizimi [The comparative syntax of Turkey Turkish and Tatar Turkish]*, Doktora Tezi (Danışman Zeki Kaymaz), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Caner Kerimoğlu, tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: “*Tezimizin konusu Türkiye Türkçesi ve Tatar Türkçesinin söz dizimidir. Çalışmamızda Türkçenin bu iki kolunun söz dizimini karşılaştırmalı olarak inceledik. Tezimiz üç temel bölümden oluşmaktadır: Giriş, inceleme, Sonuç. a.Giriş bölümünde, ilk olarak Tatarlar ve Tatar Türkçesi ile ilgili genel bilgiler verdik. Daha sonra Türkiye ve Tatar Türkçelerinde yayımlanmış olan söz dizimi konulu kitapları kısaca tanıttık. b. inceleme bölümümüz de üç ana bölümden oluşmaktadır: Kelime grupları, cümle ve unsurları, cümle türleri. Bu bölümde her iki lehçenin söz dizimi özelliklerini karşılaştırmalı olarak inceledik. Karşılaştırmalarımızda, dilcilerin söz dizimi anlayışlarını da göz önünde bulundurduk. c.Sonuç bölümünde ise inceleme bölümünde verilen karşılaştırmaların genel bir değerlendirmesini yaptık.*

ÖNER, Mustafa. (1995), *Bugünkü Kıpçak Türkçesi, Tatar, Kazak ve Kırgız Şivelerinin Karşılaştırmalı Grameri*, (Doktora Tezi), (Danışman: Günay Karaağaç), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İzmir.

ÖZKAN, Fatma. (1992), *Abdullah Tukay’ın Şiirleri (Metin-Aktarma-İnceleme)*, Doktora tezi (Danışman: Ahmet Bican Ercilasun), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

SOULTEEV, Roustem. (1998), *Edige Destanının Tatar Anlatımları Üzerinde Bir İnceleme (2 Cilt)*, [A Study on the Tatar version of Edige Epic], Doktora Tezi (Danışman: Fikret Türkmen), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Roustem Soulteev tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: “*Edige Destanı, Kıpçak Türklerinin sözlü edebiyatında yaygın olup, birçok yazılı versiyonu olmasına rağmen, bu muazzam eser Türkiye’de pek tanınmamaktadır. Bu çalışma adı geçen destanın Tatar versiyonunu aydınlatmakta, İdil-Ural ve Orta Asya’daki Türk kökenli halkların destanlarının tanınmasına ve anlaşılmasına bir katkı niteliği taşımaktadır. Bu amaçla destanın Tatar varyantlarına ilişkin bütün bilgiler sunulmuş ve eserin en önemli yönlerine değinilmiş ve böylece her şeyden önce ileride yapılacak ilmi incelemelerin zemini hazırlanmıştır. Çalışmayı kısaca şöyle özetlemek mümkündür: Çalışmamız iki cilt olarak hazırlanmıştır. Çalışmanın ilk cildinin giriş kısmında Tatar anlatım geleneğinde destan ve bu geleneğin çerçevesinde Edige Destanı’nın yeri ve önemi hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde, Edige Destanı’nın tarihî zemini ele alınmış, Edige’nin tarihî kişiliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde,*

Edige Destanı'nun Tatar versiyonlarıyla ilgili malzemeler hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde, kahramanların tanıtımı ve değerlendirilmesi, olayların yaşandığı coğrafya, Edige Destanı'nın epizot ve motif yapısı, destanın dil ve şekil özellikleri, destanda yer alan hayvanlar ve bitkiler ile bunlarla ilgili kabuller üzerinde durduk. Yapılan inceleme göstermektedir ki, Edige Destanı'ndaki epizot ve motif yapısı Türk destan geleneğindeki unsurlarla büyük benzerlikler göstermektedir. Edige Destanı'nın Tatar versiyonunun şiir yapısı da destan özelliklerine uygundur. Dördüncü bölümde Edige Destanı'na yansıyan Tatar kültür birikimi yer aldı. Değerlendirmemizi yaparken Türk edebiyatının ve kültürünün bütün kollarında ortak olan eserlerdeki belirgin benzerlikler ve ayrılıklar arasında bağlantı kurarak, kültürümüzün çeşitli unsurlarını bütünlük içinde değerlendirmeye çalıştık. Çalışmanın sonuna faydalanılan kaynaklar ile şahıs ve yer adlarının kolaylıkla bulunabilmesi için indeks hazırladık. İkinci ciltte destan metninin Lâtin harfleriyle Tatar Türkçesi ve Türkiye Türkçesi ile tarafımızdan hazırlanmış olan metni verilmiştir”.

TOKER, Mustafa. (2003), *W. Radloff'un 'Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy' Adlı Eseri ve Eserde Geçen Tatar Lehçesine Ait Kelimelerin İncelenmesi(3 Cilt) [W. Radloff's work named "Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy" and analysis of the words, in Tatar dialect, used in the work]*, Doktora Tezi (Danışman: Yakup Karasoy), Sulçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Konya.

Bu tez giriş, ses bilgisi, karşılaştırmalı sözlük ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Girişte W. Radloff'un hayatı ve çalışmalarından bahsedilmiş ve Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy adlı sözlük denemesi, genel olarak tanıtıldıktan sonra Radloff'un Tatar Türkçesine ait olarak verdiği kelimelerdeki hususiyetler hakkında değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca *Karşılaştırmalı Sözlük Hazırlanırken Uyulan Esaslar* başlığı altında, sözlük oluşturulurken uyulan hususlar maddeler halinde verilmiştir. Ses bilgisi bölümüne baktığımızda, önce Tatar Türkçesindeki sesler, *Ünlüler ve Ünsüzler* olarak iki başlık altında örneklerle anlatılmıştır. Daha sonra *Ses Farklılıkları ve Ses Olayları* başlığı altında Radloff'un verdiği kelimelerle bugünkü yazı dilinde kullanılan kelimeler arasındaki farklı şekiller örneklerle verilmiş ve ortaya çıkan ses olayları da belirtilmiştir. Karşılaştırmalı sözlük bölümünde ise bulunan kelimeler bugünkü Tatar Türkçesi imlasiyle verilmektedir. Sonuç bölümünde ise Mustafa Toker maddeler halinde tespit ettiği bazı hususları değerlendirmektedir.

TÜRKYILMAZ, Fatma. (1999), *Kırım-Tatar-Başkurt Türkçelerinde İsim*, Doktora Tezi (Danışman: Leyla Karahan) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Fatma Türkyılmaz, tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: “*Kırım-Tatar-Başkurt Türkçelerinde İsim*” adını taşıyan bu tez, *Kapak, İçindekiler, Söz başı, Kısaltmalar, Transkripsiyon işaretleri, Alfabeler, Giriş, Birinci Bölüm: Yapım, İkinci Bölüm: Çekim ekleri, Sonuç ve Kaynakça* bölümlerini içerir. *Giriş* bölümünde Kırım, Tatar ve Başkurt lehçelerinin coğrafi yayılma alanları ile tarihî gelişimleri üzerinde kısaca durulmuştur. Bunun yanında, bu lehçelerin ses bilgisi üzerinde de durulmuştur. Bu tezde Kırım, Tatar ve Başkurt lehçelerindeki isim yapım ve isim çekim eklerinin benzer ve farklı yönleri incelenmiştir. *Birinci bölümde isimler, yapılarına göre; Basit, Türemiş ve Birleşik isimler* olarak sınıflanır. *Türemiş isimler de isimden türeme isim ve fiilden türeme isim* olarak sınıflanır. Bu bölümde Kırım, Tatar ve Başkurt lehçelerindeki isimden türeme isimler ve fiilden türeme isimler biçimsel olarak karşılaştırılmıştır. Bu ekler, işlevsel olarak da incelenmiştir. *İkinci bölümde çekim ekleri incelenir. Bu bölüm çokluk eki, iyelik ekleri, hâl ekleri, soru eki, bildirme ifadesini içerir. Sonuç bölümünde konu ile ilgili sonuç ve öneriler verilmiştir”.*

USLU, Ayşen. (2004), *Tatar Edebiyatında Modern Hikâye ve Roman (xix. yy sonları xx. yy başları) [Modern story and novel in Tatar literature (end of 19th and beginning of 20th century)]*, Doktora Tezi (Danışman: Yavuz Akpınar), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İzmir.

Ayşen Uslu, tezinin içeriğini şu şekilde aktarmıştır: “*Bu tezin amacı, XIX. yy. sonları ile XX. yy. başlarında yayınlanmış modern Tatar hikâye ve romanlarını tematik açıdan inceleyerek devrin siyasî, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını bir de edebî eserler çerçevesinden görmeye çalışmaktır. Bu çalışmada araştırmamızın esas malzemesi, ilk modern Tatar hikâye ve romanlarıdır. Roman ve hikâyelerin mümkün olduğunca ilk baskılan temin edilip incelendi. Ayrıca devrin süreli yayınlarında bu eserler ve eserlerde bahsedilen konular hakkında çıkan yazılar da incelendi. XIX. yy. 'ın son çeyreğinde başlayan modern Tatar hikâye ve romanı, bu türde verilen ilk örnekler olmasının ve Tatar hayatım anlatmasının ötesinde daha büyük anlamlara sahipti. Yüzyıllardır ihmal edilmiş olan Tatarca, bir edebî dile dönüşerek itibar kazandı ve bu dilde yazılan ilk hikâye ve romanlar Tatar millî kimliğini şekillendirmede önemli rol oynadı*”.

3. Sonuç

Kazan-Tatar Türkçesiyle ilgili Türkiye’de yayımlanan kaynakların bibliyografya denemesi adlı çalışmanın, kusursuz olmadığı muhtemeldir. Harcanan tüm çabaya rağmen gözden kaçan veya ulaşılamayan çalışmalar olacaktır. Özellikle son bir iki yılda yapılan çalışmalar gözden kaçmış olabilir.

Çalışmada Kazan Tatar- Türkçesi ile ilgili Türkiye’de yayımlanan kırk dört kitap, sekiz bildiri, yüz otuz sekiz makale ve on beş yüksek lisans, on dört doktora olmak üzere toplam yirmi dokuz tez tespit edilmiştir. Toplamda iki yüz on dokuz çalışmaya ulaşılabilmektedir. Tespit edilen çalışmalar bakıldığında makale şeklinde yapılan yayınların çoğunlukta olduğunu görülmektedir.

Makalelerin dağılım oranlarına bakıldığında ise, muhtemelen 2011 yılının Tatar Edebiyat dünyasının büyük şairi Abdullah Tukay’ın doğumunun 125. yılı olmasının da etkisi ile Tukay’ı konu alan makalelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Bu çalışma, tarihi çalışmalar kapsam dışına bırakılarak kaleme alınmıştır. Tatar gramer bilgisi ve Tatar edebiyatını konu alan çalışmalar incelenmiştir. Ulaşılabilen kaynakların içerikleri hakkında bilgi sahibi olunması için verilen kısa bilgilerin Kazan Tatar Türkçesi ile ilgilenen araştırmacılara kolaylık sağlayacağı, Türkoloji dünyasına ufak bir katkı olması umut edilmiştir.